БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИИЛЕРИ, КАТЫЖЫҢАР!

ШЫН

ВКП(б) ТЫВА ОБКОМУНУҢ, КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕДИНИҢ БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРНЫҢ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИҢ ОРГАНЫ

1925 чылда үндезилетинген

1951 МАЙ 28 ПОНЕДЕЛЬНИК № 104 (2278)

ӨРТЭЭ 20 КӨП.

Бо хүнгү солунда

Тарылганы бедик шынарлыг чедиишкинниг доозар (1 арын).

Тес-Хем бугазының тудуу—улусчу тудуг (1 арын).

Мурнакчы колхозтарга деңнежир (2 арын).

Школаларда экзаменнер (2 арын).

К. Маады. — Хана солун редакторларының семинары (2 арын).

Ниитиниң малының чаа өзүлдези дээш! (2 арын).

А. Ермолаев. — Бии-Хем районнуң мал ажылында четпестерни кыска хуусаада узуткаар (3 арын).

М. Байков. — Тыва каракуль ажылының сорулгалары болгаш ээлчеглиг айтырыглары (3 арын).

Аныяктарның болгаш студентилерниң 3 дугаар Бүгү-делегей фестивалиниң белеткел комитединиң хуралы (4 арын).

Дөрт күрүнелериниң даштыкы херектер министрлериниң оралакчыларының баштайгы чөвүлел хуралы (4 арын).

Тайбыңның Пактызы дээш! (4 арын).

Кореяда болуушкуннар (4 арын).

СОЦИАЛИСТИГ ЧАРЫШТЫ УЛАМ-НА КАЛБАРТЫР

Дайын сөөлүндеги сталинчы беш чылдың планын чедиишкинниг күүсеткени—бистиң коммунизмче бурунгаар улуг базымывыс болурун көргүзүп турар бүгү делегейге төөгүлүг ужур-дузалыг тиилелге болур. Ол тиилелге—Ленин—Сталинның улуг партиязының удуртулгазы-биле бистиң маадырлыг улузувустун тудуп тургусканы социалистиг ниитилелдиң капиталистиг ниитилелден артык күштүүнүң тодаргай херечизи.

Дайын сөөлүндеги беш чылдың чылдарында социалистиг чарыштың стахановчу шимчээшкининиң чалгыы канчаар-даа аажок калбарган.

1946 чылда эш Сталин совет улусту кыйгырбышаан, бижээни: „...Коммунистиг партияга баштаткан совет кижилер чаа беш чыл планын үгле күүседир эвес, харын ажыр күүседир дээш күжүн болгаш күш-ажылын камнавас" болурунга быжыыбиле идегээн. Улуг башкызының кыйгырыынга харыы кылдыр бистиң чуртувустун хөй миллион ажылчы чону коммунистиг партияның удуртулгазы-биле дайын сөөлүндеги сталинчы беш чылдың планын күүседир болгаш ажыр күүседир дээш бүгү улустун социалистиг чарыжы калбарган. Социалистиг чарышка үлетпүрүнүң ажылдакчыларының 90 ажыг хуузу хаара туттунган, колхозчу тараачыннарның ортузунда база дыка калбарган. Социалистиг чарышка бүдүрүлге ажылчыннары - биле кады ажылдажылгалыг ханы харылзааны турган өртем болгаш инженер-техниктиг ажылдакчылар база массалыы-биле киржип турарлар.

Социалистиг чарыштың шынарының кол чүүлү болза, хоорайның болгаш көдээниң ажылчы чонунун бүдүрүкчү күштү улам-на бедидер сорулгалыы болур.

Социалистиг чарыш бүдүрүкчү күштү улам-на бедидер, бот-өртекти кудуладыр, бүдүрүп үндүрген продукцияның шынарын бедидер, чиг-этти, материалдарны камнаар, чаа мурнакчы совет техниканы бүрүү-биле ажыглаар дээш ажылчы массаның чүткүлү болур. Миллион-миллион кижилерниң социалистиг чарыжын большевик партия, бистиң улуг башкывыс, баштыңчывыс эш Сталин удуртуп, чаа-чаа чедиишкиннерже сорук киирип турар.

Социалистиг чарыш бодунуң шынарының талазы-биле кажан-даа чаңгыс черге турбас, чаа-чаа үүлдер-биле байывышаан, үргүлчү өзүп, хөгжүп турар. Ол болза, улустун чогаадыкчы күш-ажылының күчүлүг агым ышкаш революсчу хөгжүлдези болганда бодунуң оруунда моондактарны, чаңгыс черге соон туруп алган үүлдерни үзе шаап турар.

Дайын сөөлүндеги сталинчы беш чылдың планын күүседир болгаш ажыр күүседир талазы-биле социалистиг чарышты Ленинград хоорайның ажылчыннары, инженер-техниктиг ажылдакчылары эгелеп үндүрген. Ооң-биле кады Краснодар крайның «Комсомолец» колхозтуң ажыл-ишчилериниң инициативазы-биле көдээ ажыл-агыйга калбарган.

Бүгү улустун социалистиг чарыжынга бистиң областың ажылчы чону база идепкейлии-биле киришкен болгаш киржип турар. Лидия Корабельниковануң болгаш инженер Федор Ковалевтуң инициативазы-биле калбарган социалистиг чарышка киришкеннериниң иштинден Кызылдың Раскова аттыг дааранылга комбинадының болгаш сапог дааараар мастерскаяның, алгы заводунуң, Шагаан-Арыгның болгаш Туранның райүлетпүр комбинаттарының ажылдакчылары шылгарап үнген. 1951 чылдың 1 дугаар кварталының бүдүрүлге планын дааранылга комбинады 100 хуу, сапог дааараар мастерская 117 хуу, алгы заводу 101 хуу күүседкен.

Краснодар крайның Малороссийск МТС-иниң тракторизи Иван Бунеевтиң методун ажыглап алгаш, бистиң областың механизаторлары улуг тиилелгелерни чеьдип алган. Балгазынның машина-мал ажылының станциязының тракторизи эш Пахоруков алдарлыг тракторист Иван Бунеевтин методу-биле ажылдааш, хүнде 125 га черни чаштырарын чеьдип алган. Эш Пахоруков-биле чарышпышаан, Таңды районнуң Бай-Хаак МТС-тин тракторизи Ермолаев хүнде 145 ганы, Балгазынның машина-мал ажылының станциязының тракторизи Исаков 153 ганы чаштырып турарлар. Бо күш-ажылчы тиилелге болза, бистиң чуртувустун бүгү ажылчы чонунуң амыдыралы хереглели болу берген социалистиг чарыштың күжү болур.

Социалистиг чарышка киришкен бистиң колхозчуларывыстың иштинден социалистиг мал ажыл-агыйының мурнакчылары дыка хөй. Оларның иштинде Эрзин районнуң „Чаа орук" колхозтуң чылгычызы эш Дамба бодунуң ажаап турар чылгызын кончуг эки, тодуг семис ап турар. Эш Дамба 1950 чылда бодунуң ажаап турары 110 беден 104 кулун алган. Улуг-Хем районнуң Сталин аттыг колхозтуң чылгы ажаакчызы эш Чамзырың 54 беден 54 кулун ажаап алган, Барыын-Хемчик районнуң „Комсомол 30 чыл ою" колхозтуң чылгычызы эш Элбек-оол 43 беден 43 кулунну семис чаагай ажаап алган. Шак ындыг чижектерни оон-даа хөйну киирип болур.

Часкы тарылганы эң эки агротехниктиг хуусаада бедик шынарлыг чоруткаш, ам келир күзүн тарылга шөлдериндеи бедик дүжүттү ажаап алыр дээш областың социалистиг чер ажылының ажыл-ишчилери улуг чедиишкиннерни чаалап алганнар. Бии Хем районнуң тараа жылары бо чылын часкы тарылга планын эң эки агротехниктиг хуусаада дооскаш, ам пландан дашкаар тарылганы чорудуп турар. Майның 20-де район тарылга планын 105 хуу күүседкен.

Бир өвес чер-черниң партия организациялары шуптузу ажылчы чоннуң ортузунга социалистиг чарыштың калбарыышкынын хүн бүрүде бир дөмей өөлдек удуртуп турган болза, бистиң чедиишкиннеривис оон-даа улуг болур ийик. Тарылганы өске районнардан мурнап эгелөөн болза-даа, Барыын-Хемчик, Чөөн-Хемчик, Сүт-Хөл, Бай-Тайга районнар часкы тарылга талазы-биле ковчуг хожудап турар. Ооң кол-ла чылдагааны болза, социалистиг чарышты ажылчы чоннуң ортузунга нептеретпейн, районнарда бар тракторларны, кожулданың херектелин эки шын ажыглавайн турарында, часкы тарылгага белеткелди куду шынарлыг чорутканы болур.

Барыын-Хемчик районда социалистиг чарышты калбартыр ажылды, дуржулга солчуушкунун сула чорудуп турар. Ооң түңнелин өйшаанда үндүрбес болган ужурундан ол анаа-ла бир өзү барымдаалаан чүве болу берген. Бистиң областың трактористериниң шак графиги-биле ажылдап турган чеьдип алган чедиишкиннериниң методун ында трактористер билбес.

Дайын сөөлүндеги сталинчы беш чылдың планын чедиишкинниг күүседкени—совет улустуң улуг тиилелгези болур. Ол тиилелгениң сорук киирикчизи болгаш организакчызы Ленин—Сталинның улуг партиязы болгаш бистиң генийлиг баштыңчывыс, башкывыс улуг Сталин болур. Дайын сөөлүндеги сталинчы беш чылдың планын күүседиринче бүгү совет улусту большевик партия сырый катыштырып, углапшиглеп турган.

Бистиң улузувустун тайбың күш-ажылынга улуг тиилелгези бүгү делегейге тайбың дээш демисежип турар миллион-миллион демиселчилерни улам-на сорук киирип турар, хамаарышпас чоруу, демократия, социализм дээш демисежип турарларга дуржулга болур. Адак сөөлүнде, ол тиилелге америк-англи дайын кыпсыкчыларынга улуг согуушкун болур.

Ажылчы чоннар депутаттарының область Совединиң III сессиязын чыылдырар дугайында

Ажылчы чоннарның депутаттарының область Совединиң III сессиязын 1951 чылдың июнь 19-та чыылдырар дугайында Тыва область Совединиң депутаттарынга область Совединиң күүсекчи комитеди чарлан дыңнаты.

Тарылганы бедик шынарлыг чедиишкинниг доозар

★ ★ ★

Тарылганың мурнакчылары

Барыын-Хемчик районнуң чамдык көдээ ажыл-агый артельдери часкы тарылганы дүрген темпилиг, бедик шынарлыг чорудуп, харын чамдыктары тарылга ажылын шуут доозуп турар.

Аскы-Барлык сумуда „Ленинчи орук" колхоз 395 гектар тарааны, ооң иштинде 170 гектар кызылтасты тарып, планын 100 хуу күүседкен, Хөнделеңде Ворошилов аттыг колхоз тарылга планын 102 хуу, Кызыл-Тайгада „Кызыл сылдыс" колхоз 104 хуу күүседкен.

Ол ышкаш Шекпээрде „Совет Тыванын 5 чыл ою" колхоз, Кара-Хөлде Молотов аттыг, Хөнделеңде „Победа" колхозтар тарылга планын күүседиринче чоокшулап турар.

Колхозтар 1352 гектар черни суг арып тараан.

О. ОЙДУПАА.

Хову ажылын доозуп турар

Чөөн-Хемчик районда көдээ ажыл-агый артельдериниң хөй кезии бо чылдың хову ажылдарын агротехниктиг чурумнар ёзугаар чоруур хуусаазында доозуп турар.

Районнуң колхозтары май 20-де тараа культураларын тарыырының ниити планын 83,6 хуу, ооң иштинде Сталин аттыг колхоз (даргазы эш Ревнюк, партия эге организациязының секретари эш Таңзы-Белек)—103 хуу, «Искра» колхоз (даргазы эш Базыр-оол, партия эге организациязының секретари эш Төгүс)—108,8 хуу, «Большевик» колхоз (даргазы эш Үдераа, партия эге организациязының секретари эш Тамбы-Сүрүң)—101,7 хуу, «Коммунизмче орук» колхоз (даргазы эш Настык-Доржу, партия эге организациязының секретари эш Кызыл-оол) — 102 хуу, Калинин аттыг колхоз (даргазы эш Доктугу, партия эге организациязының секретари эш Такпай) — 101 хуу, Жданов аттыг колхоз (даргазы эш Кызыл-оол, партия эге организациязының секретари эш Сотпа) — 102,3 хуу күүседкен болгаш часкы тарылга талазы-биле районда мурнакчы ажыл-агыйлар болуп турар.

С. ЦАРЕВ.

★ ★ ★

Коммунистерниң мурнакчы чоруу

Өвүр районнуң Дус-Дагда «Совет Тыванын беш чыл ою» колхозта коммунистер ажыл-агыйның мурнакчылары болуп, бодунуң үлегерин өскелерге көргүзүп турарлар.

Колхозтуң хоюнда ажылдап турар эштер Самбуга болгаш Шыырап малды эки одарлар-биле хандырып, эки семиртип турар. Олар төрээн 182 хойдан 183 хураганнарны ажаап алган.

Хову ажылында ажылдап турар коммунистер Арагачы, Хенче-Кара ажыл онаалгазын үргүлчү 120 хуу күүседип, тарылганы хуусаа бетинде бедик шынарлыг доозар деп чарыштың эгелекчилери болуп, чарышты удуртуп турар.

Колхозчу хөрээжен коммунистер база мурнакчы эгелекчилер болуп турар. Эштер Күске, Сурун школага 4—4 кулаш оттулар ыышты белеткеп берген. Ол ышкаш колхозтуң чаа казып турар суггарылга бугазынга мурнакчы чоруунда ажылдап турар колхозчуларга көргүзүп турар. Хүнде 100—100 метр черни казар нормазын үргүлчү ажыр күүседип, колхозчу хөрээженнерни суггарылга бугазын кыска хуусаада доозары дээш деп чарышче хаара тудуп турарлар.

Коммунистер каяа-даа, кандыг-даа ажылды күүседип тура ол черинге мурнакчы, удуртукчу болур ролюн мыйчаар күүседип турар.

Т. ТОРЖУ.

Беш ээлчегниң нормаларын күүседкен

Сүт-Хөл районнуң Калинин аттыг көдээ ажыл-агый артелинге ажылдап берип турар МТС-тин № 4 трактор бригадазының бригадири тракторист Очур-оол май 17-де кошкан ийи сеялка-биле 114 гектар тарааны чаштырган ийикпе, азы барык-ла беш ээлчег нормаларын күүседкен. Эш Очур-оолдуң ажылының аргаларын бүгү трактор бригадаларынга ажыглап турар.

Ол ышкаш ол бригадада трактористер Ырлаар-оол, Ашак-оол, Тастапай олар бүдүрер ажыл нормаларын 130—160 хуу чедир күүседип турар. № 4 трактор бригадазы керээ ёзугаар Калинин аттыг көдээ ажыл-агый артелинге 200 гектар чер ажылдап бээр планныг турган, херек кырында 542 гектарны ажылдап берген.

Трактор бригадазы ол-ла колхозта чайгы чер аңдарылгазын чорудуп турар.

Е. СОЛОВЬЕВ.

Хову ажылында колхозчу хөрээженнер

Кызыл районунда «Малчын» колхозтуң хөрээженнери часкы хову ажылдарынга идепкейлиг киришкен. Тараа бугазы болза, чүгле чазын тарылга шелүн суггарарынга ажыглатынар эвес, харын чайгы үениң дургузунда тараа культураларын сугат-биле эки хандырарынга улуг ажык-дузалыг деп чүвени кым-даа билир.

Колхозчу хөрээженнер бригадазы 5 километр 900 метр узун дурттуг буганы казып аштаан. Ол ажылга хүн-бүрүнүң нормазын С. Кара-Кыс — 220 хуу, Апынай — 240 хуу, Өшкү-Саар—150 хуу, Нангат — 150 хуу ажыр күүседип, эки ажылданнар.

Бо чылын элбекшилдиг дүжүт чеьдип алыр дээш колхозчу хөрээженнер ам уйгу-чыдыш чок ажылдап турар. «Малчын» колхозтуң хөрээженнери «Черби» колхозтуң хөрээженнерин социалистиг чарышка кыйгырган, алган хүлээлгелерин ажыр күүседири-биле сорулга салган. Хөрээженнер тараа культураларының чайгы суггарылгазын агротехниктиг чурум ёзугаар чорудар. Эш Деспижектиң удуртканы 13 хөрээженнер ногаа ажылында быжыглатынган, олар хөй күш-хүннерин ажылдап алыр дээш дыңзыгыышкынныг күш-ажылче кичээнгейин угландырган.

С. МАТПА.

Мурнакчы колхозтар

Ленин аттыг көдээ ажыл-агый артели Таңды районда бир дугаарында часкы тарылганың планын 9 ажыл хүннеринде 108,4 хуу күүседкен.

Тракторист Иван Водасенов хүнде 80—85 гектарны чаштырып турган. Прицепщиктер Тутатчиков, Монгуш Сеңгиижик, Оюн Көк-оол, трактор бригадазының бригадири Федор Никонов Пахоруковтуң ажылының аргаларын нептереткен.

Агитаторлар коммунист Хыйыртаң, комсомолчу Багай-оол олар агитация ажылын эки чорудуп турар.

Ол ышкаш тарылга планын Калинин аттыг колхоз 106 хуу, «Пламя революции» колхоз — 106,1 хуу, Будённый аттыг колхоз — 109,3 хуу күүседкен. Тарылга планын күүседкен колхозтар ногааларның болгаш хөй чылда үнер сигеннериниң тарылгазын чорудуп турар. Чижээ, Калинин аттыг көдээ ажыл-агый артелинде эш Аграфена Сенниковага удурткан ногаа ажылының бригадазы 4,2 гектар арбузту тараан, 162 дөрбелчин метр черде парниктер кылгаш огурецти олуртканн, 7 гектар картофельди, мал азыраар 2 гектар турнепсти тараан.

С. ТУШКОВ.

Районнарда часкы тарылганың чоруп турарының медээзи

(Май 25-те)

Районнар аттары	Ниити күүсеткен хуузу	Ооң иштинде колхозтар
1. Бии-Хем	107,4	108,2
2. Эрзин	101,1	109,3
3. Таңды	100,8	101,7
4. Кызылдың көдээ	98,6	109,8
5. Каа-Хем	97,4	96,5
6. Чаа-Хөл	94,1	123,3
7. Улуг-Хем	93,2	116,5
8 Барыын-Хемчик	91,2	96,7
9. Сүт-Хөл	84,2	130,0
10. Тес-Хем	81,9	98,6
11. Бай-Тайга	79,0	90,4
12. Чөөн-Хемчик	72,7	95,7
13. Өвүр	71,4	98,0

ТЕС-ХЕМ БУГАЗЫНЫҢ ТУДУУ—УЛУСЧУ ТУДУГ

★ ★ ★

Чарыштың күжү

Тес-Хемниң суггарылга бугазында күжениишкинниг ажыл чоруп турар. Улусчу ол тудугда колхозчу тудугжулар эртен даң бажындан кежээ дүнеге чедир ажылдап турар. Тес-Хем, Эрзин районнарның ажылчы чочнары ховуларже суг бээр — деп чүткүл-биле ажылдап турарлар. Буганың кол унну-биле сугну бадырарының мурнуу хүннеринде тудугжулар онза энтузиазм-биле хаара түттунган. Буганың бир дугаар ээлчээнин чер казар ажылы доостурунга чыгап турар. Буганың кол унну 8 ажыг километр хире шөйүлген. Чер казар ажылдар доозулган болза-даа, ам-даа кылыр ажыл хөй. Буганы кежилдир көвүрүглер, моондактар кылып, база буганың өөжүнүң тудуушкунун чорудуп турар. Чер казыкчылары буганың уннун дескилеп, аштап турар. Хөй суглуг Тес-Хемниң суу буганың кол унну-биле удавас шаагайныш, саат чок бадар.

Тудуг бригадаларының, чер казыкчыларының, бызаңчыларның чарыжы хүн бүрүде калбарып турар. Бүгү область билип турар бо чугула тудугже бодунуң төлээлерин чоруткан районнар, колхозтар аразында чаржып турарлар.

Тудуг болза, улусчу тудугга күжениишкинниг күш-ажыл-биле боттарын илереткен он-он, чүс-чүс мурнакчы стахановчуларны илередип турар. Калинин аттыг колхозтуң шилчиир кызыл туктуг бригадазы (колхоз даргазы эш Бичe-оол, буга тудуунда бригадир эш Самдан) эргидегизи хевээр чарышка бир дугаар черни эжелеп турар. Май 25-те чарыштың түңнелин үндүрген. Түңнел болза, Калинин аттыг колхозтуң бригадазы аңаа достааткан онаалганы дыка ажыр күүседкенин көргүзүп турар. Ол бригада 3 хүннүң дургузунда чер кырынче 500 кубометр довуракты үндүргеи. Күш-ажылга ынакшылдыг болгаш бедик организастыг чоруунуң ачызыбиле чедиишкиннерлиг болган. Бригада эртениң-не кызыл тугун тудуп алган буга уннунга кээп турар.

Молотов аттыг колхозтуң бригадазы чоокка чедир-ле хожудап турган. Дыка хөй тудугжулар нормаларын күүсетпейн турган. Олар ам хожудаашкынны ажыр тиилээш, калининчилер-биле чаржып турар. Барык-ла шупту чер казыкчылары бүдүрүлге онаалгаларын ажыр күүседип турар. Чер казыкчылары — Байыр-оол, Почта, Көк-оол, Борбай-оол болгаш оон-даа өскелер онаалгаларны 200 ажыг хуу күүседип турар. Бригадага политиктиг ажылды экижиткечи күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидеринге дыка дузалаан. Ында солуннарны хүн-бүрүде номчуп, беседаларны чорудуп турар. Чарыштың түңнелдерин база үндүрүп турар.

Сталин аттыг колхозтуң бригадазы чедиишкинниг ажылдап турар. Тудугжулар шилчиир кызыл тукту чаалап алыр сорулга салып, чарышты үргүлчүлеп турар. Чолаачылар Илья Бычков болгаш Иван Федулин олар эртен даң бажындан кежээ дүнеге чедир боду дүжүрер машиналарга ажылдавышаан, аразында чаржып турар. Ол ышкаш улусчу тудугнуң ажылын удуртуп, тудугжуларның күш-ажылын шын организастап турар техник эш Карасев, инженер эш Баев болгаш суг ажыл-агыйының область эргелелиниң начальниги эш Никулина оларның чедиишкинниг ажылын демдеглээри чугула.

Буганың тудуу хүн бүрүде-ле доостурунче чоокшулап олурар. Ол болза, Тес-Хем болгаш Эрзин районнарның тараажыларының элбекшил дүжүт дээш, көдээ ажыл-агыйның үлем ыңайгы көдүрлүүшкүнү дээш демиселге улуг тиилелгези болур.

★ ★ ★

Бедик бүдүрүкчүлүг ажыл дээш

Тес-Хемниң суггарылга бугазының чүс-чүс тудугжулары тургузукчу күш-ажылдың изиг түлүк күжениишкинниг хүннеринде социалистиг чарышты улам-на калбартып турар. Бүгү-ле колхозчу бригадалар, бүгү-ле эр, хөрээжен кижилер, механизаторлар, бызаңчылар, дашчылар, чер казыкчылары чаржып турар. Кижилер эң-не бедик бүдүрүкчүлүг ажыл дээш, буга тудуун эң-не дүрген доозары дээш демисежип турарлар.

Колхозчу бригада бүрүзү, ооң ажылдакчы бүрүзү улусчу тудугга шыдаар шаа-биле күш-ажылчы салыышкынны киирер, суггарылга бугазының суун бадырарын дүргедедир дээш кызып турар. Тес-Хем районнуң тудугжуларының аразында Калинин аттыг, Сталин аттыг, Молотов аттыг көдээ ажыл-агый артельдериниң бригадалары социалистиг чарышка чаңгыс эвес удаа бир дугаар черлерни эжелеп турарлар. Ол бригадалар чер казар ажылга бүдүрүлге онаалгаларын хүн бүрүде элээн ажыр күүседип турар.

Буга тудуунга Эрзин райондан келип турар «Сталинчы орук», «Коммунизмче орук» колхозтарның тудугжулары бедик бүдүрүкчүлүг ажылдар-биле алдаржып турар.

Чарыштың сорук киирикчилери, демиселдиң инициаторлары эргидегизи хевээр коммунистер болгаш комсомолчулар болуп, бедик бүдүрүкчүлүг күш-ажылы-биле, большевикчи чалбыыштыг сөстери-биле ынак Төрээн чуртуң чечектелиишкини дээш кижилерни күжениишкиниг күш-ажылче кыйгырып турар.

Эрзин районнуң «Чаа орук» колхозтуң комсомолчу чер казыкчылары буга тудуунга чүректериниң кыйгырганы-биле келгеннер. Олар буга тудуунга киржир изиг күзелин илереткишаан, баштайгы хүннерден эгелээш, улуг күжениишкинниг ажылдап, кижи бүрүзү хүнде 3 кубометр чер казар нормаларының орнунга 5 кубометр кылдыр күүседип турарлар.

Ол колхозтуң идепкейжизи, бригаданың удуртукчузу Сергей Араптаң күш-ажылды билдилиг удуртуп, бодунуң үлегерлиг күш-ажылы-биле бедик бүдүрүкчүлүг ажылче колхозчуларны эдертип турар.

Тес-Хем районнуң Сталин аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң аныяк колхозчулары П. Саян, Т. Нанзалмаа болгаш И. Кара олар чер казар ажылдар нормаларын 130—140 хуу күүседип турар.

Буга тудукчуларының ортузунда масса-политиктиг улуг ажыл чоругунуп турар. Агитаторлар бригадаларга беседаларны үргүлчү чорудуп турар. Эки тудугжуларның дуржулгазын болгаш чедиишкиннерин агитхуудустарга болгаш көргүзүг самбыраларында чырыдып турар.

Стахановчу күш-ажыл

Тес-Хемниң суггарылга бугазының тудуунга Тес-Хем районнуң колхозтарының кежигүннери хөрээженнер идепкейлиг киржип турар. Районнуң тус-тус артельдериниңден ында 165 колхозчу хөрээженнер келгилээн. Калинин аттыг колхоз буга тудуунче 29 колхозчу хөрээженнерни, оларның иштинде 17 комсомолчуларны чоруткан. Оларның дыка хөйү бедик бүдүрүкчүлүг күш ажылдың үлегерин көргүзүп турарлар.

Чижээ, партия бөлүүнүң организакчызы Ызыгуур, колхозчу Шакмаа буга тудуунуң ажылдарынга онаалгаларны 140 хуу чедир күүседип турарлар.

Сталин аттыг колхозтан 27 колхозчу хөрээженнер келген. Коммунист Долума хүн бүрүде бүдүн чартык нормаларны күүседип турар. Өске-даа колхозчу хөрээженнер онаалгаларны ажыр күүседип турар.

Мурнакчы колхозтарга деңнежир

Социалистиг көдээ ажыл-агый чаа күчүлүг көдүрлүүшкүнде туруп турар. Колхозчу тургузугнуң улуг күжү болгаш амыдыралчы чоруу дайын сөөлүндеги беш чылдың түңнелдеринге бодунуң тодаргай илергейлээшкинин база катап тыпкан. Беш чылдың дургузунда колхозтарның ниитиниң ажыл-агыйы өскен болгаш улам-на быжыккан, көдээ ажыл-агыйның материал-техниктиг сууру өскен, колхоз бүдүрүлгезинге машина-трактор станцияларының ролю бедээн, көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезиниң организакчылары, чер ажылының, мал ажылының болгаш механизацияның мастерлери бедик билиглиг чаа-чаа каадырлар белеткетинген.

Бүгү совет улус чоргаарланып турар ниитиниң бүдүрүлгезиниң хөгжүлдезинде шак ындыг деңнелди дыка хөй муңмуң колхозтар чеьдип алган. Кубаньде «Комсомолец», Одесса области Будённый аттыг, Чуваш республикада Сталин аттыг, Москва области «Победа», Алтайда Молотов аттыг колхозтар болгаш олар-биле бир дөмей дыка хөй колхозтар бедик дүжүттерни ажаап ап, ниитиниң ажыл-агыйын чедиишкиннинг хөгжүдүп, аңаа үндезилээш колхозтарның орулгаларын бедидип турар.

Көдээ ажыл-агыйның көдүрлүүшкүнүнүң дугайында чайгылыш чок сагыш салыышкынын илередип, аңаа канчаардаа аажок улуг дузаламчыны көргүзүп турар большевик партияның болгаш совет чазактың ачызы-биле колхозтар боттарының чедиишкиннерин чеьдип алган.

Бистиң чурттуң бүгү колхозтары боттарының хөгжүлдезиниң болгаш организас, ажыл-агый талазы-биле быжыгар дугайында бир дөмей аргаларлыг болуп турар. Оон-биле чергелештир колхоз бүдүрүлгезин хөгжүдериниң канчаар-даа аажок улуг аргалары турбужа чурттуң дыка хөй районнарында хожудал турар колхозтар бар.

Янзы-бүрү байдалдарга колхозтарның хөй кезии чайгылыш чок бурунгаар чоруп, ниитиниң ажыл-агыйын хөгжүдүп турда, колхозтарның чамдык кезии хожудап турар чорук чер-черниң партия организацияларында колхозтар ажылын удуртур талазы-биле улуг четпестер бар болуп турарын херечилеп турар. Партияның чамдык обкомнарының талазындан көдээ ажыл-агыйны удуртуп турарының аргалары болгаш деңнели көдээ ажыл-агыйны хөгжүдериниң талазы-биле партия организацияларының мурнунда тургустунган өзүп турар сорулгаларга таарышпайн турар.

Көдээ ажыл-агыйны улам ыңай хөгжүдериниң эрге-ажыктары колхоз экономиказының бүгү талаларынче улам-на ханы кирерин, колхозтарны удуртурунуң аргаларынга могаг-шылаг чок мерегжиирин партия организацияларындан негеп турар.

Эш Сталин көдээге ажыл дугайында бодунуң чугаазынга **«колхоз тургузуу көдээ ажыл-агый хөгжүлдезиниң талазы биле партияның болгаш чазактың сагыш салыышкынын болгаш харыысалгазын бичеледип турар эвес, харын улгатырып турар. Оортан болур чүве болза, партия, бир эвес ол колхоз шимчээшкинин удуртурун күзээр болза, колхоз амыдыралының болгаш колхоз удуртулгазының бүгү-ле талаларынче кирер ужуруг»** деп айыткан.

Эш Сталинның ол айтыышкыннарын удуртулга болдурбушаан, бистиң партия организацияларывыс колхоз тургузуунда улам-на чаа-чаа чедиишкиннерни чеьдип ап турар.

Ындыг болза-даа чамдык партия болгаш совет ажылдакчылар херекти ханызы-биле билир, колхозчу амыдыралдың бүгү талаларынче сиңнигер дириг удуртулганы чамдыкта ажылдың канцелярбюрократсыг аргалары-биле солуп турарын демдеглээр апаар-дыр. Ол болза, чамдык партия болгаш совет организациялар элээн хөй колхозтарның хожудап турар чоруу-биле эптежип турганындан багай колхозтар турбас ужуруг ынчаарга харын хожудаашкынны ажып тиилеп шыдаар аргажок багай удуртукчулар туруп болур деп чүвени утупканындан илеретинип турар.

ВКП(б)-ниң Мордов обкомунда көдээ ажыл-агыйны удуртур талазы-биле улуг четпестер бар болганы хыналдадан көзүлген. Мордов автономнуг республикада колхозтарның болгаш районнарның чамдыктары тараның дүжүттүүнүң болгаш мал ажылының хөгжүлдезиниң талазы-биле онаалгаларны, күрүне мурнунга хүлээлгелерин чыл бүрүде күүсетпейн, ниитиниң ажыл-агыйының бүгү талалыг хөгжүлдезин хандырбайн турар.

Партияның Мордов обкому көдээ ажыл-агыйда кол сорулгалар — көдээ ажыл-агыйның бүгү культураларының дүжүттүүн улуу-биле бедидерин, ниитиниң малының баш санын дүрген көвүдедирин, ооң продуктулуг чоруун харугда өлзөн өстүрерин чедиишкиннинг шиитпирлээринге колхозтарның, МТС-териң болгаш совхозтарның күш ажылчы курлавырларын болгаш материал-техниктиг хөреңгилерин долузу-биле ажыглаарынче партия организацияларының күжениишкинин чогууру-биле углап шыдаваан.

Партия болза, большевикчи удуртулганың уран-аргазын, ажылда кол чүвени көрүп шыдаар арганы, ажылда шиитпирлиг звенону тып шыдаар арганы бистиң партия болгаш совет каадырларывыска өөредип турар. Амгы үеде шак ындыг звено болза, МТС-териң ажылын улам ыңай экижидери, колхозтарда күш-ажылды организастаарын болгаш күш-ажылдың сагылга-чурумун быжыглаары болуп турар.

Арга-сүмелиг, политика талазы-биле билиглиг, культурлуг болгаш колхоз хөрээнге бердинген каадырлар — колхозтар даргалары, баштаар черлериң кежигүннери, бригадирлер, фермалар эргелекчилери баштап турар колхозтар ниитиниң ажыл-агыйын бүгү талалыг хөгжүдүп турарын дуржулга көргүзүп турар. Ол мурнакчы колхозтарның удуртукчулары партия организацияларының удуртулгазы-биле болгаш деткимчези-биле ажылдап, комсомол организацияларынга болгаш колхозчу активке даянып, колхозчулар-биле хүн бүрүде харылзааны тудуп, колхозчуларның эргеажыын шын дүүштүрген көдээ ажыл-агый артелиниң Уставын шыңгыы сагып турар.

Ынчангаш, колхоз каадырларын дидим шилип алыры болгаш шын кижизидери, бедик эртем мергежилдиг тускай эртемниглерни колхозтарда удуртур ажылдарже дидим депшидери — хожудап турар колхозтарны көдүреринiң чугула аргазы болуп турар.

Дыка хөй колхозтарда хожудаашкын болза, колхозтарда партийжи-организастыг болгаш партийжи-политиктиг ажылда улуг четпестер барының дугайын чугаалап турар. Партияның чамдык обкомнары көдээ райкомнарны болгаш колхозтарның партия эге организацияларын кошкак удуртуп турар.

Колхозтарга эки организастаан партийжи-организастыг болгаш партийжи-политиктиг ажыл болза, колхозтарны организас, ажыл-агый талазы-биле улам ыңай быжыглаары дээш демиселге, көдээ ажыл-агый талазы-биле кол сорулгаларны шиитпирлээринче колхозчуларның бүгү күштерин мобилизастаарынга шиитпирлиг үүл болуп турар. Колхозтарның партия организациялары колхозтарда хөрээженнер улуг күш деп үвени билбишаан, хөрээженнер ортузунга ажылче хүн бүрү кичээнгей салган турары онза чугула.

Партия болгаш совет организацияларының сорулгазы болза, хожудап турар колхозтарда херектиң байдалын шүгүмчүлелдиг көөрү, чоокку үеде оларның ажылының үндезин экижидилгезин чеьдип алыры болгаш хожудаашкынны узуткаары болуп турар. Көдээ ажыл-агыйда бүдүрүлгениң чугула сорулгаларын шиитпирлээринге күш-ажылчы курлавырларны болгаш материал-техниктиг хөреңгилерни долузу-биле ажыглаарынче партия болгаш совет каадырларның, колхозчуларның болгаш МТС-тер ажылдакчыларының кичээнгейин дүүштүрүп, көдээ ажыл-агыйны удуртурунуң деңнелин бедидери эргежок чугула. Партия организацияларының доктаамал сагыш салыышкынының чугула үүлү болза, колхозтар күрүне мурнунга хүлээлгелерин чогуур өйүнде күүседири болгаш күш-хүннериниң бедик төлевирин хандырары болур.

1951 чылда социалистиг көдээ ажыл-агыйның мурнунга улуг сорулгалар тургустунган. Көдээ ажыл-агыйның ажылышчилери тараның дүжүттүүн бедидери дээш, ниитиниң мал ажылының хөгжүлдезинге чедиишкиннер дээш бүгү улустуң социалистиг чарыжын калбартып турар. Колхозчулар, совхозтар болгаш МТС-тер ажылдакчылары, көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниглери эш Сталинга чагааларынга бедик хүлээлгелерни ап турарлар.

Социалистиг чарыштың кол принциви: экилерни чеьт, база ниити көдүрлүүшкүнү чеьдип ал деп принцип колхозчуларның хүлээлгелеринде тодаргай илеретинген. Чамдык колхозтарның хожудаашкынын ажып тиилээри бо чылдың көдээ ажыл-агый ажылдарын чедиишкиннинг өртиреринден хамааржыр. Мурнакчылар биле деңнежири дээрге—тарылганы эки хуусааларда чедиишкиннинг доозары, тараларның үлегерлиг ажаалгазы дээш, сиген кезилдезин чогуур өйүнде чорудары дээш демисежир дээни ол. Мурнакчылар-биле деңнежири дээрге—дүжүт ажаап алыышкынынга үлегерлиг белеткелди хандырар, дүжүттү чогуур өйүнде чидириг чокка ажаап алыр, күрүне мурнунга хүлээлгени хуусаа бетинде күүседир дээни ол.

Ленин—Сталинның улуг партиязыбиле сорук кирген колхозчу көдээниң ажыл-ишчилери социалистиг көдээ ажыл-агыйның улам ыңайгы хөгжүлдезинге кайгамчыктыг чаа-чаа чедиишкиннерни чеьдип алырлар.

(«Правданың» мурнуку үүлү).

Школаларда экзаменнер

Экзаменнерниң баштайгы хүнүнүң көргүзүү

Кызылдың № 1 ортумак школазының 4—10 класстарының башкылары болгаш өөреникчилери экзаменнер дужаашкынын эки белеткел-биле эгелээннер.

Экзаменнерниң баштайгы хүнү—май 21-де школаның 259 өөреникчилери тус-тус класстарынга кээп олурупканнар. Оларның аразында экзаменнерни эң баштайгызында дужаап турар 3 дөртку класстарның 79 өөреникчилери бар. Дөрт-классчылар орус дылдың (башкылары эштер Масколенко, Даньщина, Осипова) диктантызын бижээннер. Оларның 34-дү үүгле «4» болгаш «5» демдектерге дужааганнар. Арифметиканың бижимел ажылын (башкызы эш Бахчевникова) беш-классчылардан 125 кижи күүсеткен. Оларның 15-жи «4» болгаш «5» демдектерге 11-и, «2» демдекке, оон өскези «3» демдекке дужааган, 9 класстың өөреникчилери географияның аас-биле шылгалдазын тутканнар. Ол класстың өөреникчилеринден Владимир Анкудиновтун, Николай Радионовтун, Евгений Соловьевтун, Евгений Ефтифьевтиң болгаш өскелериниң-даа харыылары тергиин эки болгулаан. Географияның аас экзаменнин туткан 38 өөреникчилерниң 35-жи үүгле «4» болгаш «5» демдектерни алган.

10 класстың өөреникчилери литературага сочинение бижээннер. Олардан Александр Артамановтун, Омар Тановтун бижээн ажылдары эң эки болган. «А. М. Горький биле В. В. Маяковскийниң чогаалдарында кижи төрелгеннің улуг баштыңчызы В. И. Лениннің овур-дүрзүзү» деп теманы доозуп турар, А. Артаманов онза таарымчалыы-биле бижээн. Ук сочинение кайгамчык ханы уткалыг кылдыр бижитинген. Ол ышкаш Омар Танов бодунуң сочинениезинге «Пушкин болгаш декабристер» деп теманы база ханы уткалыы-биле чырыдып көргүскен. Ында Александр Сергеевич Пушкиннің сүртенчиг сөстери реакцияның карангы хаяазын онза өткүт күш-биле өде халып турар, хосталганың баштайгы чырыткызы кылдыр көргүстүнүп турар.

Бистиң школага болуп эрткен экзаменнерниң баштайгы хүнү литература, алгебра болгаш география эртемниериниң талазы-биле өөреникчилерниң билииниң быжыг, ханызын шак ынчаар көргүскен.

И. МОКШИН.
Кызылдың № 1 ортумак школазының башкызы.

Шагаан-Арыг школаларының өөреникчилериниң чедиишкини

Улуг-Хем районнуң Шагаан-Арыг хоорайда тыва чеди чыл школазынга доозуп үнериниң болгаш дараазындагы классче шилчииринiң экзаменнери эгелээн.

Майның 21-де дөртку «а» болгаш «б» класстарга орус дылдың экзаменнери эгелээн. Дөртку «а» болгаш «б» класстарда 42 өөреникчилерден орус дылдың экзаменинге багай демдек алган чаңгыс-даа өөреникчи чок болган болгаш шупту өөреникчилер 5—4—3 демдектерлиг дужааган.

Май 22-де алдыгы класста 32 өөреникчилер арифметикага экзаменни туткан. Оларның иштинден экзаменни беш өөреникчи 4 демдектер-биле, 27 өөреникчилер 3 демдектер-биле дужааган. Ол ышкаш чедиги класстың өөреникчилери орус дылдың диктантызынга ийи өөреникчи 5 демдектиг, алды өөреникчи 4 демдектерлиг, чээрби үш өөреникчи 3 демдектерлиг болган. Өөреникчилерниң иштинден Тимур Оюн, Сымыяа Балдар олар диктантыга чаңгыс-даа чазыг чок бижээннер.

Орус дылга болгаш арифметикага экзаменнерни өөреникчилер чедиишкиннинг тудуп турар чорук орус дыл башкызы Кузьмина, арифметика башкызы Петров, дөртку класстың удуртукчузу Дүкежик, чедиги класстың удуртукчузу Күнчүн оларның экзаменнерге өөреникчилерни баш бурунгаар эки белеткеп, сагыш салганын херечилеп турар.

Школада экзаменнер тударынга белеткел кылыр консультация өрээлин тургускан.

М. БУГАЛДАЙ.

Кызыгаар участоктары солчур дугайында Польша республика-биле Совет Эвилелиниң аразында керээ чарганы

Польша республиканың чазаа чоокта чаа Польшаның девискээри улуг эвес кызыгаар участогун ССРЭ-ниң девискээри дең кызыгаар участогунга ССРЭ-ниң болгаш Польшаның холушкак районнарынга ол участоктарның эконом талазы-биле чоокшулап турарының ужуруунда солчуп алыры-биле ССРЭ-ниң Чазаандан дилег кылган. ССРЭ-ниң чазаа Польша республиканың саналынга чөпшээрээн.

Москвага болуп эрткен совет-польша чугаалажыышкыннарның түңнелинде Украин ССР-ниң Дрогобыч облазының болгаш Польша республиканың Люблин воеводствозунуң районунда күрүне девискээрлериниң кызыгаар участоктарын солчур дугайында керээге ат салган.

Керээге ат салганнар: ССР Эвилелинден — ССРЭ-ниң Даштыкы Херектер Министри А. Я. Вышинский болгаш Польша республикадан — Польша республиканың Министрлер Чөвүлелиниң даргазының оралакчызы А. Заводский.

Хана солун редакторларының семинары

ВКП(б)-ниң Кызыл хооркому большевик парлалганың хүнү—майның 5-ти таварыштыр партканбинетке хана солуннарның делгелгезин организастаан. Аңаа хоорайның үлетпүр бүдүрүлге, албан черлериниң эң эки 53 хана солуннарын делгээн.

Ол делгелге болза, хана солуннарның редколлегияларының ажылдарының дуржулгазын солуштуруп, моон соңгаар үлетпүр бүдүрүлге, албан черлеринде хана солуннарның ажылдарын улам экижидеринге ужур-дузалыг болган.

Майның ийи дугаар чартыында партияның Кызыл хооркомунуң пропаганда болгаш агитация кылдизи «Тувинская правда» солуннуң редакциязы-биле хады делгелге көрүлдезиниң түңнелин үндүрбушаан, хоорайның бүгү хана солуннарының редакторларының семинарын кылган.

Семинар солун болуп эрткен. «Тувинская правда» солуннуң ажылдакчызы эш Левина хана солуннарның дайынчы сорулгаларының дугайын болгаш ону партия эге организацияларындан оперативтиг удуртурунуң сорулгаларын чугаалавышаан, делгелгеде кирген хана солуннарны көргүзүп тургаш практиктиг өөредилгени кылган.

Хана солуннар редакторлары маңаа идепкейлиг киришкеннер. Олар болза, хана солунну кылырының практиказын өөренгеннер. Хоорайда бүгү-ле хана солуннарның иштинден—автотранспорт конторазында «Транспортник», МГБ-де «Дзержинец», банкы коллективинде «Госбанковец» деп хана солуннар эң-не эки шынарлыг болгаш көрүштүг болган.

Ол хана солуннарның редколлегиялары болза, редакторларның башталгазыбиле коллективтиг редактор болур хүлээлгезин эки күүседип келгеннер. Редколлегиялар доктаамал планныг, ажыл хуваалдалыг ажылдап турар. Олар болза, материалдар организастаар, чыыр, чогаадып бижиир, ажылдап болбаазыраадыр үени баш бурунгаар чөптүг ажыглап турар.

Ол хана солуннарда коллективтерниң иштики амыдыралы чогуур өйүнде шын бижитинип, администрация черлери болгаш партия, профэвилел, комсомол организациялары үнген шүгүмчүлелдер дугайында хемчеглерни үргүлчү ап келгеннер. Редколлегиялар боттарын долгандыр номчукчуларның болгаш ханакорларның сонуургалын эвилелдеп ап шыжаан. Ынчангаш ол коллективтерде хана солуннар болза, боттарының организакчы болгаш кижизидикчи ужур-дузазын херек кырында көргүзүп, партия организацияларының ажылга өзулуг идегелдиг даянгыыжы болу бергеннер. Хана солуннарның ээлчеглиг дугаарларының аразында «бюллетеньнер», «дайынчы хуудустар» база үнгүлеп тургаш, оларны база редколлегияның кежигүннери кылып турар.

Ол бүгүнү барымдаалааш, ады үнген хана солуннарның редколлегияларын тускай херекселдерлиг библиотечкаларбиле шаңнаан. Хана солуннарның редколлегияларының иштинден башкы училищезиниң хана солунунуң редколлегиязының ажылын өң-не четпес деп көрген.

К. МААДЫ.

Ниитиниң малының чаа өзүлдези дээш

Үүс беш өшкүден үүс он баш анай

Чаа-Хөл районда «Тиилелге» колхозтун өшкү кадарчызы эш Самдан ажылын эки үре-түңнелдиг болдурган. Самдан эрткен чылын 215 баш өшкүнү хүлээп алгаш, менди чыл ажырган.

Кыштың берге үезинде безин ол малдың одарын эки таарыштырып, эки одарлыг черлерни шилип, ийи удаа солуп көшкен.

Самдаңның кадарган өшкүлериндеп 105 баш өшкү төрээн, оон 110 анайларны чидириг чокка камгалап алган. Ам эш Самдан чайгы одарлаашкынче үнүпкен.

Т. ЧАРАШ-ООЛ.

Комсомолчу чылгычы

Чаа-Хөл районда Сталин аттыг колхозтун чылгы малын комсомолчу эш Доржу малдап турар. Ол ажылга Доржу 1950 чылдан бээр эки ажылдап келген.

Эш Доржунуң кадарган чылгызындан когарал черле болбаан. Ол ам 150 чылгыны малдап турар. Чылгычы Доржу 25 беден 25 кулуннарны бүрүн камгалап алган. Моон соңгаар-даа малдың чаш төлүн четче камгалап алырын ол хүлээнип алган мурнукузундан-даа артык ажылдап турар.

М. ОЧУР.

Чаш малды камгалап ап турар

Кызылдың көдээ районда «Черби» колхоз малының төрээн оолдарын бо чылын бүрүн камгалап ап турар. Ол болза, Дамбаанның бригадирлээни мал бригадазының малчыннарының ажылының эки түңнели болур.

Эш Кол Дарги төрээн 207 хойдач 211 хураганнарны, комсомолчу эш Шангыр-уруг төрээн 180 өшкүден 185 анайларны алганнар.

Колхозтун инек болгаш чылгы мал ажылы база эки өзүп турар. Комсомолчу эштер С. Кудрявцева, Ш. Сапзаа 26 инектен 26 бызааларны болгаш чылгыда ажылдап турар колхозчу эш Чүдек-оол, комсомолчу эш Деспий-оол 26 беден 26 кулуннарны ажаап алганнар.

Малчыннар бүрүзү малдың чаш төлүн бүрүн камгалап алыры дээш аразында чарышты салып алган ажылдап турар.

Ч. ЕНЗУК.

Эки ажылдыг хойжу

Көдээ ажыл-агый артелиниң ниити малын өстүреринге Сүт-Хөл районнуң Бора-Тайгада «Сталинчы орук» колхозтун хойжузу О. Калдаа кызымак ажылдап турар. Үш чылдың дургузунда колхозтун шээр малын ол менди ажаап, кадарып келген.

Бо чылын төрээн 150 баш шээр малдан 149 баш чаш төлүг доруктуруп алган. Хой, өшкү ам-даа төрүп турар, оларның хураганнарын болгаш анайларын чидириг чокка өстүрери-биле ол хойжу улуг кичээнгейин салып турар.

С. ТОПУЙ-ООЛ.

Мурнакчы колхозчуларның бирээзи

Шаанда ядыы арат чоргаан Суваң-Хөөнүң уруу — Х. Донмаа болза, ам бо үеде аас-кежиктиг колхозчу чаагай амыдыралда чурттап, Каа-Хем районнуң «Октябрь 14 чыл ою» колхозтун мурнакчыларының бирээзинде санатырып турар.

Колхозтун инек кадарчызы Х. Донмаа — дөрт чылдың дургузунда инектериниң бызааларын чаңгыс-даа чидириг чокка камгалап, өстүрүп келген. Бежен ийи баш инекти ол кадарып, ам төрээн сес инектиң бызааларын бүрүн менди доруктуруп турар.

Ниитиниң малын өстүрер дээш ак сеткилдиг ажылдап турар колхозчуга ийи өрээл чаа бажыңны тудуп берген. Донмаа 1950 чылдаа 700 күш хүннерин ажылдап алган.

О. ДИЗЕНМАА.

Ниитиниң малының эки өзүлдезинге

Мал эмчизи эш Момбетов — ниитиниң мал ажылын хөгжүдеринге, ылаңгыя колхозтарның малын аарыгдан камгалаарынга чугула сагыш салып турар. Ол мал эмчизи Чөөн-Хемчик районнуң Чыргакы сумузунга ийи чыл дургузунда эки ажылдап келген.

Бо чылдың чазынында каш-ла хонуктарда 648 баш чылгы малды йин удаа малленизастаан, сибирь язвазынга удур 715 баш инекти, ылаңгыя 1200 баш шээр малды тарып эмнээн. Оон-биле чергелештир эш Момбетов 560 баш инектериниң аарыг, кадыын шинчилеп көрген. Чамдык аараан малдарны мал эмчизи дораан-на эмнеп экиртип турар. Момбетов чораан-на черинге колхозчуларга илеткелди, беседаны болгаш солун номчулгазын чорудуп турар.

«Коммунизмче орук» колхозтун малында аарыг чок, чүге дээрге, янзыбүрү аарыгларга удур мал эмчизи баш бурунгаар боттуг хемчеглерни ап турар. Ол колхозтун хойжузу Дамаажык төрээн 214 хойдан 214 баш, хойжу Седен-Доржу төрээн 72 хоюндан 72 баш хураганнарны бүрүн камгалап алган. Хойжуларның ажаап турар шээр малы, оон чаш төлү кадык, шыырак болуп турар.

М. ООЛЧУКАЙ.

«Красный пахарь» колхоз — Бии-Хем районнуң эң дээре колхозтарының бирээзи. Ында ниитиниң мал ажылы эки сайзырап турар. Колхозчулар ниитиниң малын 1950—1951 чылдарның кыжынында сиген болгаш корнеплод чемнер-биле долдур хандырган. Колхозта хой фермазы бар, ону Василий Ефимович Щеголев 9 чыл эргелекчилеп турар.

Колхозтун эң эки кадарчызы Тюлюш Енжап элээн каш чылдар ажылдап турар болгаш ам оон кадарында 323 хураганнар бар. Ам колхозтун хойларының төрүүшкүнү дооступ турар.

Чурукта: «Красный пахарь» колхозтун хой фермазының чаны. Колхозтун хойлары хураганнары-биле. Солыгай талазында Тюлюш Енжап.

Чуруу А. ЕРМОЛАЕВТИИ.

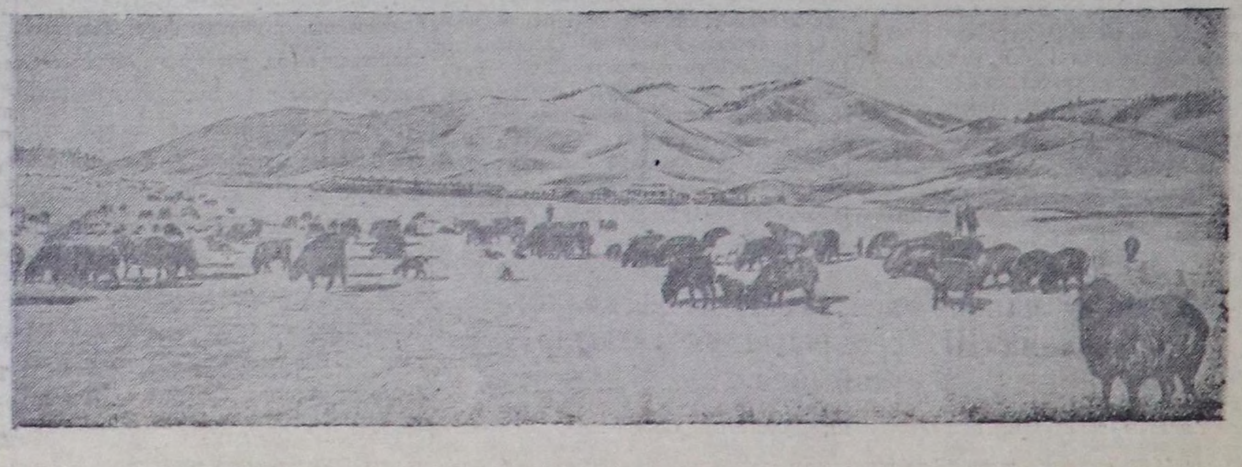

Бедик дүжүттү өстүрери дээш суггарылга бугаларын септеп турар

Сүт-Хөл районнуң Бора-Тайга сумузунда улгатыр катыштырган «Сталинчы орук» көдээ ажыл-агый артели районда улуг колхозтарның бирээзи болуп турар. Ук колхоз бо чылын 700 гектар тараа культураларын тарыыр.

Тараның байлак дүжүттерин чеңдип алыры суггарылга бугаларын чогуур өйүнде эки шынарлыг септээринден, тараның часкы, чайгы суггарылгазын организастаарындан хамааржыр деп чүвени колхоз баштаар чери (даргазы эш Даваа), хову бригадаларының бригадирлери Сергей, Коңгар олар эки билгеш, ийи бригададан 40 ажыг колхозчуларны буга казар болгаш септээр ажылга тускайлаан. Олар колхозтуң 18 арги чаа 50 километр чыгыы узун дүрттүг суггарылга бугаларын септеп, каскан.

Суггарылга бугаларының казылда септелгезин чогуур өйүнде эрте чоруткаы-биле колхоз бо чылын 650 гектар черге тараа культураларын суггарып тараан.

Колхоз баштаар чери буталарны казып септээр ажылды удуртурун эш Мөңге-Назынга дааскан. Эш Мөңге-Назынның удуртулгазында ажылдап турар буга казыкчыларының 80—90 хуузу ажыл нормазын ажыр күүседип турар.

Буга казып, септеп турар черге партия, комсомол организацияларындан тургускан агитаторлар Хажыгпаз, Бопук-оол, Бүрбү олар ажыл эгелээнинден бээр 20 удаа солун номчулгазы чоруткан, ажыл доостуру-биле 10—15 минутаның хуралын кылып, ажылдың түннелин үндүрүп турар. Оларның одаанда агитхуудустар доктаамал үнүп турар.

С. ОЛАКАЙ.

Ниитиниң ажылы улам-на өзүп турар

Улгатыр катыштырган «Тиилелге» колхозтуң тудуг ажылының белеткели башкарлып турар. Колхоз бүдүрүлгезиниң болгаш культура амыдыралдың тудугларын кылырына 2.000 кубометр ыяшты белеткээн. Колхозчулар 16 чурттага бажыңнарының тудуун доосканн. «Тиилелге» колхоз тудуг талазыбиле Чаа-Хөл районнуң өске колхозтарының мурнунга турар дээш улуг сорулга салып турар.

Тудуг бригадазында бызаңчылар Шактар, Серен олар тудуг ажылының нормазын 100—150 хуу күүседип келген, саман бүдүрүлгезинде 10 хереженнер кызымак ажылдап, ооң иштинде Додай-оол, Чолдак олар хүнде ажыл нормазын ажыр күүседип турар. Дөртөн ажыг бызаа кирер кажааны туйбу-биле кылып, июнь 15-те доозар. тудугжулар инек кажаазының тудуун база эгелээн.

* * *

«Тиилелге» колхозтуң ниити малы өзүлделиг. Кыжын, чазын шээр малды, инекти, чылгыны одар-биле эки хандырган. Колхозчу малчылар төрээн 774 баш шээр малдан 781 баш хураганнарны болгаш анайларны бүрүн камгалап алган. Бир коъдан хойну ажаап турар хойжу Т. Сертип төрээн 138 баш хойдан 139 баш хураганны алган. Чылгычылар — Төре, Балган олар төрээн 56 беден 56 кулунну менди доруктурган.

Терезин болгаш Ак-Тал бугаларының ашталгазынга «Тиилелге» колхозтуң 16 хереженнери идепкейлиг ажылдаан, олар 18 километр буганың ашталгазынга киришкен.

Колхоз каадырларының үш чыл өөредилгезин экижидер

Бүдүрүлгеден чарбайн тургаштың агротехниктиг курстарга колхоз каадырларының үш чыл хуусаалыг массалыг өөредилгезиниң талазы-биле ажыл Бии-Хем районда чеҗпес чоруп турар. Бөлүктерни барык бүгү колхозтарга тургусхан болза-даа, чүгле үш колхозтарга—«Май 1-зи», «Искра» болгаш «Победа» колхозтарга кичээл чорутунуп турган хирезинде, чаңгыс-даа колхозчу шылгалдаларга белеткенмээн. Кичээлдерни чавыс деңнелге чорудуп турган, кичээлдерниң удуртукчулары зоотехниктер Козлова болгаш Киселева, агрономнар Турчанинова болгаш Агапова олар колхозчу каадырларның билиин бедидер бо чутула айтырыгга харыысалга чох болуп, кичээлдерни чүгле таварылга болдуруп эртирип, чамдыкта кичээлдерге белеткел чок келип турганнар.

Көдээ ажыл-агыйның тускай эртемнилери боттарының билиин бедидери дээш ажылдавайн турарын үстүнде айыткан чижектер көргүзүп турар.

Чүгле ийи колхозтуң хурстарынга: «Красный пахарь» (удуртукчузу агроном И. Гордеев), «Кызыл сылдыс» (удуртукчузу агроном Абрамов) кичээлдерни эки эртирип, башкылар боттары даяныр акчивин таарыштыр тургузуп алган. Колхозчулар баштайгы өөредилге чылында агрономия болгаш зоотехния талазы-биле элээн билиглерни алган.

Мурнакчы малчыннарның, хову ажылдакчыларының, мурнакчы фермаларның дуржулгазы-биле, эртемниң чедиишкини-биле колхозчуларны кичээлдерге таныштырары чугула турган, бо ажылды кылбаан.

БИСТИҢ КОРР.

УЗБЕК ССР. Сурхан-Дарьинской областың кызыгаарында Зеравилан сыныңның эдектеринде калбак-делгем одарларда республиканың мал-ажылдыг улуг колхозтарының бирээзи—Пахтакорский районнуң «Ленинчи-Чарвьдар» колхозу бар. Ол коллективтиг ажыл-агый бодунуң одарында 34 муң ажыг баш каракуль хойларлыг. Эрткен чылын артель чүгле каракуль ажылындан 3 ажыг миллион рубльди чыл орулгазынга алган. Мал ажылындан киирип ап турар орулгалар ажыл-агыйны экономом талазы-биле быжыглаарынга, колхозчуларның чурттагазының материалдыг деңнелин бедидеринге болгаш социалистиг культураны нептередиринге канчаар-даа аажок ужур-дузалыг болуп турар.

Каракульчуларга культура Важыңын туткан. Ында дыка улуг библиотека, номчулга чери, радио белдири бар. Колхозта 10 чылдың школазы, культура болгаш амыдыралдың өске-даа албан черлери бар.

ЧУРУКТА: Колхозтуң көжүп чоруур бибилотеказында. Солагай талазындан оң талазынче: библиотека ажылдакчызы Хадыга Канцерованың, кадарчылар Курбан Давранов, Гани Ишкуватов болгаш Услан Ишкуватов оларга литературларны берип турары.

Чуруу А. Кузьменконуу. СЭТА-ның пресссклишези.

Чаа-Хөл районга башкылар хүнү болган

Эрткен воскресеньеде Чаа-Хөл районнуң башкыларының хүнү болуп эрткен. Аңаа эге школаларның эргелекчилери болгаш башкылары чыглып келгеннер.

Башкылар хүнүн районо эргелекчизи эш Тары-Сюрюң ажыткан. Башкыларга «Совет башкының моральдыг дүрзү хевириниң» база «Коммунизмниң улуг тудугларының дугайында» лекциялар болгулаан. Ону башкы Зуева, район башкыларының метод катыжыышкынының эргелекчизи эш Муслимова кылганнар. Лекцияларны башкылар улуг сонуургал-биле дыңнаан.

Лекция соонда чеди чыл школазының өөреникчилериниң күжү-биле концерт көргүскен.

Өөреникчилерниң концертин башкылар диңмиттиг адыш часкаашкыны-биле уктуп турганнар.

Башкылар хүнү эки организастыг эрткен. Эң сөөлүнде школа эргелекчилери-биле районога чөвүлел хурал болган. Чөвүлел хурал школаларның чаа өөредилге чылынга белеткелиниң дугайын чугаалажып эрткен.

А. ТАРААЧЫ.

Комсомолчу почта дажыкчызы

Ажылчы чоннарның чагып алган солуннарын, сеткүүлдерин болгаш хуудаа алза чогуур чагаа харылзааларын чогуур үезинде чедирери почта дажыкчыларындан улуу-биле негетинер. Ол харыысалгалыг хүлээлгени почта дажыкчызы комсомолчу аныяк кыс Орус алдарлыы-биле күүседип турар.

Ол Чаа-Хөл, Кызыл-Даг болгаш Ак-Дурут сумуларының почтазын дажып, район төвүнде почта салбырындан неделяда ийи удаа кээп ап, ол черлерге чедирип турар.

Эш Орус чүгле почтаны саадал чогуубиле сумулар төптеринге эккеп каар өвес, харын чагыкчыларга чагыткан чүүлдерин чедирип берип, чамдык кырганнарга боду солунну номчуп берип, танылдыга ажылын чорудуп турар.

Аныяк комсомолчу онаалгалыг ажылын мынчаар кылып, комсомолчу хүлээлгезин эки күүседип турар.

А. ЧАДАМБА.

Бии-Хем районнуң мал ажылында четпестерни кыска хуусаада узуткаар

1950—51 чылдарның кыжынында районга мал кыштагладыышкынының белеткели болгаш эртирилгези чедимче чок болган. Кышка четпес белеткенгенинің болгаш районнуң удуртур организацияларының талазындан хыналда чок турганының түннелинде «Искра» болгаш «Победа» колхозтарга мал бажы хорамчалыг болган.

Эрткен чылдың четпестерин колхозтарның удуртукчулары өөренип көрбээн болгаш мал ажаалгазын организаставаан. 1950 чылда Бии-Хем районнуң колхозтары ниитиниң малын чем-биле хандырарын нургулайында организаставаан. «Май бир» колхозка турнепсти мал фермазындан 25 километр ырак багай шынарлыг черде тараан, ферма чанында эки шынарлыг, суггаттыг черни ажыглаваан. Корнеплодтарның эки дүжүдүн безин алган колхозтар оларны долузу-биле ажыглавайн чыдыып каан, ындыг чорук «Красный пахарь» колхозка болган.

Бии-Хем МТС-зи 1950 чылда сиген хезилдезиниң планын чүгле 14 хуу күүсеткен. МТС-те боду-чоруур калбартыр кестирер сиген кезер машиналарны ажыглаар таарымчалыг сиген кезер шөлдер чок болган ужурунда план күүсетинмээн.

Сиген үнүп келири билек-ле механизмнерни ажыглаар төлээде, одарларны болгаш сиген кезер черлерниң аштагазын чоокку хүннер иштинде чорудар херек. Бо ажылга чаңгыс-даа колхоз кирбээн.

Колхозтарның болгаш совхозтуң ниити продуктулуг мал ажылы хөгжүдериниң үш чыл планы (1949—51) чылдарда колхозтарга бедик культурлуг одар ажыл-агыйын тургузары көрдүнген. Одарларны болгаш сиген кезер черлерни экижидериниң чугула факторунуң бирээзи болза, оларның кырын экижидери болуп турар.

Боду бүдүштүг одарлар болгаш сиген кезер черлер области болгаш Бии-Хем районда хөй болуп турар, ындыг болза-даа, кыры дөңгеликтиг, төштерлиг, хараганныг черлер чүгле сигенниң дүжүдүн кудуладып турар өвес, харын сиген ажаап алыр ажылдарны механизастаарынга шаптык болуп турар черлер база эвээш өвес. Оон аңгыда хараганнар болгаш чыраалар пок үнүштер тарадырының болгаш малга янзы-бүрү саргы, кувалча нептередириниң одаа база болуп турар.

Бии-Хем МТС-те бар болуп турар боду-чоруур сиген кезер машиналарны сиген ажаап алыышкынының кампаниязынга белеткээри-биле суггарылгалыг черлериң суу сиңе берген соонда көрүп, ашталгазын чорудар херек. Ынчаарга чүгле чаңгыс «Победа» колхоз сиген кезер черлерни суггарары-биле эрээн хар суун ажыглаан, ынчаарга МТС механизмнерни, дөңгелик кезерлерни, буга казыкчыларын ажыглавайн турар. Сиген кезер бригадаларны чаңгыс-даа колхозта тургуспаан.

Районнуң хөй-хөй колхозтары күрүнеден хөй чылда үнер сиген үрезиниерин болгаш мал чеми корнеплодтар үрезини садып алыры-биле 25 муң рубльди берген турда, бо хүнге чедир чүү-даа садып албаан, райпонуң складтарында четчир санныг үрезин бар болуп турар.

1951—52 чылдарда ниитиниң мал ажылын чем-биле долдур хандырар дугайында айтырыгны ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң доктаалы-биле холбаштыр көргештиң район организациялары мурнунда доктаатынган планны 4.910 тонна кылдыр улгатырган.

* * *

Көдээ ажыл-агый артельдеринге куш фермаларын организастаар айтырыгже улуг сагыш салдынган турар ужурлуг турбужа, Бии-Хем район чем суурунуң белеткээриниң талазы-биле багай ажылдап турар. Областың инкубатор станциязы чоокку хүннерде колхозтарның куш фермаларынга баштайгы бөлүк куш оолдарын чорудуп бээр деп турда, колхозтар куш чеми белеткээриниң минимум планын күүсетпээн болуп турар. Оон туржук, куш турар оран-савалар тудуушкунуна, куш азыраар тускай черлер белеткелинге болгаш өске-даа хе рекселдер белеткелинге кирбейн турар.

Ниитиниң мал ажылының баш санын көвүдедириниң чугула үези—хой, инек төрүүшкүнү болгаш эдержилге кампаниязы болуп турар. Колхозтарның малчылары зооспециалистериң келирин болгаш оларның арга сүмезин алырын дыка негеп турар үеде, көдээ ажылагый килдизиниң ажылдакчылары колхозтарга эвээш кээп турар. «Красная звезда» көдээ ажыл-агый артелинге бо чылдың январьден эгелээш зоотехниктердем болгаш мал эмчилериндан кымдаа барбаан, район төвүнден чүгле 15 километр черде турар «Победа» колхозка кол мал эмчизин чартык чылда көрбээн. Көдээ ажыл-агый килдизиниң кол зоотехниги эш Сычев районда мал ажылының байдалын багай билир, эдерилге кампаниязынга амга чедир белеткел чорутпаан: тудуп үрежидериниң пунктузун организаставаан, тудуп үрежидеринге хереглетиннген «Победитель» деп аскыр «Победа» колхозтуң аът кажаазында ажык чок туруп турар.

Халдавырлыг аарыгларга удур хемчеглерни хөй-хөй колхозтарда четпес чорудуп турар, оон туржук район төвүнүң бодунда үш мал эмчизи ажылдап турар зооветучастокта малды эмнеп, арыглаар ажыл багай чоруп турар.

Фермалар, колхозтуң малчыннарының болгаш мурнакчы — колхозчуларның аразында социалистиг чарышка хайгаралды районда өвээш салып турар.

Ниитиниң мал ажылының хөрээн үндезини-биле экижидериниң оруун айыткан болгаш Бии-Хем районнуң колхозтарынга малдың быжыг чем суруун тургузарын хандырарын көдээ ажыл-агый килдизиниң болгаш МТС-тиң удуртулгазынга хүлээдип турар тускай шиитпирни ажылчы чоннар депутаттарының район Совединиң күүсекчи комитеди үндүрген.

А. ЕРМОЛАЕВ.

Тыва каракуль ажылының сорулгалары болгаш ээлчеглиг айтырыглары

Областка киирип эккеп турар каракуль бүдүрүкчү кошкарлар-биле чурттуң чавыс продуктулуг, бөдүүн дүктүг хойларын хайнакташтырып тургаш, Тыва автономнуг областың колхозтарынга каракуль ажылын халбартыры—Тывага теоретиктиг болгаш чаа практиктиг эң чугула айтырыг болур.

Эрткен чылдарның болгаш бо чылдың түннелдери каракуль ажылын дүрген хөгжүдүп, ооң продуктулуун бедидип, хураганның өртектиг кеьжин ап болур аргаларның барын тодаргайы-биле көргүзүп турар. Каракуль хураганнар кеьжиниң сорту эрткен чылдарга дөмейлээрге дыка бедик болуп турар.

Шак ындыг хайнактаашкындан ап турар хайнак хойларның мөзү-шынары бедик болуп турары илеретинген болгаш ол хайнак хураганнар иезиниң организминиң саңлдар-халдавырының ачызы-биле чурттуң кадыг-дошкун агаар бойдузунуң байдалынга таарымчалыг болуп турар. Бо бүгү болза, Тываның колхозтарынга кеьшкир-сүткүр хой ажылын моон соңгаар бар болурун база катап шынзыктырып турар-дыр. Бүгү-әвилелдиң көдээ ажыл-агыйының 1948 чылда болган август сессиязынга Т. Д. Лысенконуң чугаалааны болза: «Хайнакташтырар чорук малдарның уксаазын өскертириниң хемчеглери болур болгаш ооң дүрген аргазы болур».

Каракуль ажылын хөгжүдериниң үш чыл планын күүсетпишаан, Тываның колхозтары хайнак хойнуң баш санын өстүрериниге улуг чедиишкиннерни чеьдип алган, шак ындыг хойлар ам 20 ажыг муңга санатынып турар. 1951 чыл болза, ниитиниң каракуль ажылын хөгжүдериниң үш чыл планының сөөлгү чылы болур.

Каракуль-биле хайнакташтырган хойнуң баш санын көвүдедир болгаш ооң продуктулуун бедидер талазы-биле чаа-чаа сорулгаларны бо чылын шиитпирлээн турар ужурлуг.

Бо сорулгаларны күүседириниң талазы-биле чугула чадазы болза, хойларны каракуль-биле хайнактаарын болгаш төрүүнген хураганнарны бонитировкалаарын чедиишкиннии-биле чорудары болур.

Ам колхозтарның ниитилештирген каракуль хойларының эң шиитпирлиг часкы төрүүшкүнү эгелээн, көдээ ажылагыйның район болгаш область ажылдакчыларында, база Чадаананың дуржулга станциязының мал ажылының талазы-биле ажылдакчыларында хойну чедиишкиннiг төрүдеринден, база төрүүнген мал чаш төлүн болгаш улуг хойларны менди камгалап алырындан, оларны 100 хуу бонитировкалаарындан артык сорулга чок.

Бонитировка болза, үрелел ажылының үндезини болгаш хайнак хойларны моон соңгаар сайзырадырынга база тарып эдериштирер аргаларны калбаа-биле ажыглаарынга, чурттуң хойларын каракуль кошкарлар-биле хайнакташтырарынга чугула. Аңаа үндезилээш, кадыг-дошкун агаарга тааржып турар эки шынарлыг болгаш өртектиг хураган кеьштерин бээр чаа хевирлиг каракуль хойларны Тывага өстүрүп тургузарынга эргежок чугула үүл болуп турар.

Хураганнарны бонитировкалаарын чорудары-биле кады эң дээре үрелиг хойларны күрүнеиң үрелел дептеринге даңзылап бижиирин чорудар херек.

Бо чылын малдың төрүүшкүнүнүң болгаш хураганнарның бонитировказының көргүзүп турары болза, хойнуң кыштаглаашкынын болгаш ооң белеткелин эки чоруткан колхозтарда хойнуң болгаш хураганның арып өлүр чоруу чок болуп турар. Чижээлээрге. Таңды районда «Кызыл партизан» колхозтуң хойжузу эш Рудичның одарында турар эрткен чылын төрүүнген 730 дөппелер кыштаглаашкынның эгезинден тура чидириг чок болган. Ол-ла колхозтуң хойжузу эш Ноокайның кадарып турары 465 баш боос хойларындан когарал чок болган. Таңдыда «Революцияның чалбыыжы», Бии-Хем районда Сталин аттыг, Барыын-Хемчик районда «Большевик» колхозтарда бо талазы-биле ажылды багай чорудуп турарының уламындан улуг даа, биче-даа малдың өлүр чоруу бар.

Бо бүгү үүлдер болза, районнарның көдээ ажыл-агый килдистеринге болгаш көдээ ажыл-агыйның область өргелелиниң мал ажылының килдизинге малдың төрүүрүн болгаш хураганнарны бонитировкалаар айтырыгны хүн бүрүде удуртуп ажылдаарын хүлээдип турар.

Хойнуң баш санын, ылаңгыя төрүүнүп турар ооң чаш төлүн бүрүн камгалап алган турарын хандырар төлээде, хойну ажаар болгаш чаш төлүн кадык быжыг кылдыр өстүрүп доруктуруп алыр талазы-биле хойжуларга дузалажыр кылдыр немелде санныг колхозчуларны томуйлап бээри чугула.

Малдың чаш төлүн өстүрүп доруктуруп алыр талазы-биле оон-даа өске хемчеглерни колхоз бүрүзү-биле ооң онзагай байдалын барымдаалап тургаш чогаадып кылган турар ужурлуг. Хөй ажыкты берип турар хойларны камгалап алыр сорулга-биле хураганнарны оларга эмзирбейн өске хойларга алзып эмзирери чугула. Хураганнар эмзирип турар хойларны сагбас.

Агаар бойдустуң таарымча чок үелеринде бүгү чаш малдарны чылыг таарышкан кажаалар-биле хандырар.

Зооветеринар ажылдакчыларының четчир санныы-биле бар турарын барымдаалааш, хой оолдаашкынын, хураганнарны бонитировкалаарын, оларның кеьжин хереглээри-биле өй-шаанда дөгеренин, кеьштиң шынары эки болур кылдыр соярын болгаш ажаарын чедиишкинниг чорударынга чыъдып каап турар колхозтарга дузаламчыны көргүзер кылдыр ол специалистерни чөп ажыглаар.

Кеьш продукциязының баштайгы болбаазырадылгазының талазы-биле колхозтарда практиктиг дуржулга ам-даа четпес болуп турар төлээде, «Заготживсырьё» чери чогуур идепкейн алып, ол херектиң талазы-биле колхозтарга дузаламчыны көргүзер, ол ышкаш алгы дузаар дусту колхозтарга хандырып бээр ужурлуг. Ындыг-даа болза, «Заготживсырьё» чериниң хөй-хөй ажылдакчылары бо ажылды хайгаарап көрбейн турарын баш удур чугаалап болур. Кеьштиң баштайгы болбаазырадылгазын чорудар талазыбиле семинарны өртирер специалисти чорудуп бээр дугайында «Заготживсырьёнуң» Таңды район конторазының дилээн хандырып бээр хостуг үе-шакты «облзаготживсырьё» чериниң удуртукчулары тыппааннар. Бо бүгүнүң түннелинде кеьшти шын өвес союп, болбаазырадып турар, ооң уржуу-биле колхозтарда кеьштиң шынары баксыраанының чылдагаанындан кеьштиң өртээнин чартык, харын-даа оон хөй хуузун чидирип, улуг когарал таваржып турар.

Болдунган ышкындырыгны «Заготживсырьё» чери хураганнарны дөгерип, ооң кеьжин союп ап турар колхозтарга боттары барып тургаш, дораан чайлаткан турар ужурлуг. Кеьшти чөп соярын болгаш болбаазырадырын хандырар чорук «Заготживсырьё» чериниң ажылдакчыларының дайынчы сорулгазы болур.

Оон аңгыда «Заготживсырьё» чери хураган кеьштерин дужаар дугайында керээлерни колхозтар-биле чарар болгаш дужаатынган каракуль хураган кеьштериниң төлевири кылдыр колхозтарны өй-шаанда бараанчыдар, база колхозтарның күрүнеге дужаап турар кеьштериниң санының болгаш шынарының үчёдун одар бөлүү болгаш колхозбүрүзү-биле чорудар ужурлуг. «Зооветснаб» чери болза, хураганнарны бонитировкалаарынга хереглээр четчир санныг демдектерни болгаш ону демдектээр херекселдер-биле хандырар.

Бо чылын совет чазак каракуль кошкарларны болгаш хойларны тып алыр дугайында Тыванын колхозтарынга улуг дузаламчыны көргүскенин демдеглээри эргежок чугула. Ынчангаш үрежидилгениң дөзү болур бөлүктү Тывага тургузарының чугула перспективаларын ажыдып берип турар. Аңаа үндезилээш колхозтар Тыванын байдалдарынга өстүрүп доруктурган каракуль хойларлыг болур, ынчангаш каракуль хойларны өске областардан эккеп турарындан моон соңгаар чүгле чайлаар өвес, харын областың каракуль хой ажылын өстүрүп, планнаан бүгү колхозтарны болгаш совхозтарны бедик өртектиг каракуль оолдары-биле хандырып болур болгаш харын өске-даа областарга садып болур.

Ооң-биле кады каракуль хойларны үүрмек бөлүктерге тарадып болбас ужурлуг, харын оларны организас, ажыл-агый талазы-биле элээн быжыткан болгаш үрелиг каракуль кошкарларны болгаш хойларны хүлээп алырынга белеткелди хандырган колхозтарның 2—3 үрелел фермаларынга үлеп бээр.

Узбек ССР-ден киирип эккеп турар каракуль хойларга азыралдың чогуур байдалдарын, чем-суурну, ажаалга-азыралды ыяавыла тургузар деп чүвени утпас ужурлуг.

Каракуль хойларның кол продукциязы—хураган кеьштеринче кичээнгейни салырын негеп турар. Ынчангаш кол сорулга болза, хөй-ле санныг хойларны өстүрүп алырында эвес, харын ол хойлар аргалыг-ла болза, эң дээре шынарлыг хураган кеьштерин берип турар болдурарында болур. Хураганнар кеьжиниң эки болуру хойларның азырал ажаалгазындан дыка хамааржыр. Каракуль хойларны четпес азыраар чорук ооң шынарын баксырадырынга чедирер.

Чурттуң хойларын каракуль кошкарбиле хайнакташтырар талазы-биле ажылга Тыванын бойдус болгаш көдээ ажыл-агый талазы-биле онзагай байдалдарынга таарышкан бедик продуктулуг каракуль хойларның хевирлерин алырынче угландырган үрелел ажылын бир дугааргы оолдарындан эгелээш чорудар. Ол дугайында быжыг болгаш улуг сөөкүр, эки шынарлыг хураганнарны алырынга элээн таарымчалыг байдалдарны бодунга шиңгээткен хойларны шилип алыр ажылды чорудар ужурлуг.

Малдың эң өки демдектерин дүүштүр быжыглаар сорулга-биле шилип алган хайнак хойлар-биле үрелел ажылын организастаан турар ужурлуг.

Каракуль уксаалыг хойлар-биле үрелел ажылын чорударынга болгаш бодунуң бүдүрүлгезинге үрелиг чаш малдарны доруктуруп алырынга, база садарынга бар турар үрелел фермаларының суурунга үндезилээш каракуль хойларның Күрүне үрелел рассадниктерин бо чылын организастап тургузары эргежок чугула негетинип турар. Ынчаарга Чадаананың дуржулга станциязы болза, бо уксааның хойлары-биле үрелел ажылын чорударының методгуг айтыышкынын колхозтарның үрелел фермаларынга чогаадып бээр болгаш эдержилге кампаниязын чорударынга дузалажыр, база 1951 чылда үрелел ажылының планын чогаадыр херек.

Областың партия, совет болгаш комсомол организациялары болза, специалистерниң болгаш хойжу колхозчуларның чогаадыкчы инициативазынга даянып алгаш, Тываны чоокку үш чылдарда каракуль хойларны өстүрериниң чаа облазы болдурар дээш бүгү күжүн бээр ужурлуг.

М. БАЙКОВ,

каракуль ажылының зоотехниги.

Аныяктарның болгаш студентилерниң 3 дугаар Бүгү-делегей фестивалиниң белеткел комитединиң хуралы

БЕРЛИН. Бүгү чурттарның аныяктары боттарының улуг байырлалы болур аныяктарның болгаш студентилерниң 3 дугаар Бүгү-делегей фестивалинге белеткенип турар.

Май 19-та Берлинге, Германияның демократтыг республиказының улус палатазының бажыңынга аныяктарның делегейниң бүгү булуңнарындан келген төлөөлекчилери, эң-не янзы-янзы политик болгаш шажын-чүдүлгелиг үзелдерниң төлөөлекчилери белеткел комитединиң хуралынга фестивальге белеткелдиң канчаар чоруп турарын чугаалажып көөр, чоокку сорулгаларны демдеглээр болгаш фестивальди эртиреринге хамаржыр шиитпирлерни хүлээп алыр дээш чыглып келген. Ук хуралда 42 чурттардан келген 100 хире төлөөлер болгаш оон аңгыда хостуг немец аныяктар Эвилелиниң чалаткан 500 кежигүннери киржип турар.

Чыглып келген төлөөлерге улуг Берлинниң обербургомистри Фридрих Эберт байыр чедирген.

Ооң соонда аныяктарның болгаш студентилерниң 3 дугаар Бүгү-делегей фестивалинге белеткелдиң канчаар чоруп турарының дугайында улуг иletкелди белеткел комитединиң даргазы Энрико Берлингуэр кылган.

Аныяктарның болгаш студентилерниң 3 дугаар Бүгү-делегей фестивалин эртирер дугайында кыйгырыг чер бөмбүрзээниң бүгү чурттарындан деткимчени тыпкан болгаш аныяктарның ажылдап, демисежип, бодап турар чер бүрүзүнде четкен деп илеткелчи демдеглээн. Ук кыйгырыгны Мексикадан Японияга чедир, Лапландиядан Мурнуу Африкага чедир онон миллион аныяк кижилер дыннаан.

Политик болгаш шажын-чүдүлгелиг үзелдери хамаан чокка фестивальге идепкейлиг киржиринче аныяктарның бүгү организацияларын Берлингуэр кыйгырган.

Берлингуэрниң соонда Бүгү-делегей студентилериниң 11 дугаар чайгы оюннарынга белеткелдиң канчаар чоруп турарының дугайында илеткелди студентилерниң Бүгү-делегей эвилелиниң президентизи Иозеф Громан кылган.

Ооң соонда ук ийи илеткелдиң талазы-биле санал эгелээн. Иранның, Кыдаттың, Нигерияның, Барыын Германияның, Норвегияның, Данияның болгаш өске-даа чурттарның аныяктарының санал берген төлөөлекчилери фестивальге белеткелдиң ук чурттарда канчаар чоруп турарын, чаа дайынның белеткелинге удур аныяктарның демиселиниң дугайын, тайбың болгаш улустар аразынга эп-найырал дээш демиселдиң дугайын чугаалааннар.

БЕРЛИН. Аныяктарның болгаш студентилерниң үш дугаар Бүгү-делегей фестивалиниң белеткел комитединиң хуралынга Берлингуэрниң болгаш Громанның илеткелдериниң талазы-биле саналдаашкын май 20-де үргүлчүлевишаан турган. Ол хүн бир дугаарында Финляндияның болгаш Францияның аныяктарының төлөөлекчилери санал берген. Оон соонда ВЛКСМ ТК-ның секретари Н. А. Михайлов сөс алган.

Совет Эвилелиниң аныяктары фестивальди тайбың дээш, аныяктарның эң эки келир үези дээш демиселдиң ниити бедик болгаш чаагай сорулгазы-биле катышкан янзы-янзы чурттарның аныяктарының, янзы-янзы политик үзелдиг, янзы-янзы шажын-чүдүлгелиг, янзы-янзы өнчү-хөренгилиг аныяк кижилерниң аразынга найыралдың болгаш бот-боттарын билчиринин илерээшкини болур деп көрүп турар деп эш Михайлов чугаалаан.

Аныяктарның болгаш студентилерниң үш дугаар Бүгү-делегей фестивалинге белеткелдиң канчаар чоруп турарының дугайын чугаалааш, Н. А. Михайлов ук фестиваль болза, аныяктарның күжүнүн көрүлдези, чаа дайынның айыылынга удур, тайбың дээш демиселге ооң улам чангыс эптежилгези болур болгаш улам сырый катыжышкыны болур деп шыйган. Эш Михайлов төлөөлерге совет аныяктарның мурнундан байыр чедирген болгаш Берлингуэрниң болгаш Громанның илеткелдеринде кирген саналдарны совет төлөөлер деткип тур деп айыткан.

Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң кежигүнү Пабло Нерудың, хөрээженнерниң демократтыг Бүгү-делегей федерациязының чиргине секретари Мари Клод Вайян-Кутюрьенин, хостуг немец аныяктар Эвилелиниң төп чөвүлелиниң даргазы Эрих Хонокерниң, а ол ышкаш Индияның, АКШ-тың, Англияның болгаш өске-даа чурттарның төлөөлекчилериниң чугааларын ук хуралдың киржикчилери улуг кичээнгей-биле дыннааннар.

БЕРЛИН. Берлингуэрниң болгаш Громанның илеткелдериниң талазы-биле саналдаашкынның доозулганының соонда май 20-де мандат комиссиязының отчедун дыннаан. Ук отчетту ёзугаар алырга, белеткел комитединиң хуралынга 70 национал комитеттериниң болгаш организацияларның мурнундан 89 төлөөлер, 9 хайгааракчылар база хостуг немец аныяктар Эвилелиниң беш чүс ажыг кежигүннери олурушкан. Ук хуралдың ажылынга демократтыг аныяктарның Бүгү-делегей федерациязының, профэвилелдериниң Бүгү-делегей федерациязының, студентилерниң Бүгү-делегей эвилелиниң, хөрээженнерниң демократтыг Бүгү-делегей федерациязының, башкыларның, юристерниң, журналистерниң Бүгү-делегей организацияларының болгаш еврей студентилерниң Бүгү-делегей эвилелиниң төлөөлекчилери киришкен.

Ооң соонда ук хуралга фестивальдиң культурлуг болгаш спортчу программаларының дугайында шиитпир, а ол ышкаш фестиваль үезинде массалыг хемчеглер чорудар дугайында шиитпир чаңгыс эп-сеткил-биле хүлээп алдынган.

Массалыг хемчеглер чорудар дугайында шиитпирге белеткел комитеди 1951 чыллың август 5-ин, воскресеньени, тайбың камгалалынга аныяктарның болгаш студентилерниң үш дугаар Бүгү-делегей фестивалинин байырлыг ажытыныышкынының хүнү кылдыр доктааткан. Август 12-де Германияны боо-чепсеглээринге удурланган болгаш 1951 чылда Германия-биле тайбынның керээзин чарары дээш немец аныяктарның демонстрациязы болур. Август 17-де студентилерниң тайбың дээш демиселинге тураскаатынган тускай хемчеглери чорутунар.

Фестивальдиң культурлуг программа дугайында шиитпиринде янзы-янзы уран-чечен конкурстарны чорудары көрдүнген. Ук конкурстарның тиилекчилеринге „Аныяктарның болгаш студентилерниң тайбың камгалалының үш дугаар Бүгү-делегей фестивалиниң лауреады“ деп атты тыпсыр. Оон аңгыда, концерттер үндүрери, делгелгелер организастаары болгаш өске-даа чүүлдерни чорудары ук фестивальдиң культурлуг программа дугайында шиитпиринде көрдүнген.

Хуралдың төнчүзүнде бүгү-делегейниң аныяктарынга кыйгырыг чаңгыс эп-сеткил-биле хүлээп алдынган.

Тайбыңның Пактызы дээш!

АНГЛИЯ

ЛОНДОН. Англияның ниитилелиниң чүс ажыг көскү ажылдакчылары беш күрүнелерниң аразынга Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң кыйгырыының адаанга аттарын салганнар. Англияның тайбың камгалалының комитединиң медээлеп турары болза, кыйгырыгныц адаанга ат салганнарның аразында билдингир чогаалчы дорис Лессинг, геология доктору Джон Макбит, математика профессору А. С. Оффорд, доктор Мэри Рамсей, леди Тревельян, хаан ниитилелиниң кежигүнү доктор Синдж, алдарлыг режиссер леди Конрэнниң дулгуяа болгаш дыка хөй кижилер бар.

ГОЛЛАНДИЯ

ГААГА. Беш күрүнелерниң аразынга Тайбың Пактызын чарар дугайында Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң кыйгырыының адаанга ат салыышкынының чыылдазы Голландияда калбак кампания-биле нептереп турар. Кыйгырыг адаанга 84.609 голландылар аттарын шагда-ла салганнар.

ФИНЛЯНДИЯ

ХЕЛЬСИНКИ. Беш улуг күрүнелерниң аразынга Тайбыңның Пактызын чарар дугайында Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң кыйгырыының адаанга чыылдырган ат салыышкынының саны финляндияда хүн-бүрү көвүдеп турар. Май 15-те чуртка 156.691 ат чыгган. Ат салыышкынының чыылдазы үргүлчүлеп турар.

Чазак дайын пропагандазынга удур шиитпирлиг хемчеглерни кылырын болгаш тайбың камгалаар дугайында хоойлу төлевилелин Сеймге көөрү-биле киирген турарын Финляндияның ажылчы чоннары ол-ла үеде негевишаан турар.

(СЭТА).

МАР-да уруглар дугайында сагыш салыышкыны

УЛАН-БАТОР. Чоокта чаа Улан-Баторга медицина эртеминиң сөөлгү аргазы-биле деритинген чаа улуг бажың болгаш чуртка бир дугаар-ла уруглар театры ажытынган. Ол болза, уруглар дугайында, өзүп олурар салгакчылар дугайында Моол Арат Республиканың чазааның улуг сагыш салыышкынының чаа көскү херечизи.

Эрги чыъдып калган, бүдүүлүк-дүмбей чурт ам школаларның четкизи-биле шыва алдынган. Ам чуртка бар 420 ажыг эге, чеди чыл, ортумак школалар 1940 чылдың деңнелин дөрт катап ажып турар. Оон аңгыда аныяктар 14 янзы-бүрү техникумнарда өөренип турар.

Чурттуң 53 муң хире школачылары пионер организацияларында хаара тутунган. Школачыларга зончуг эки пионер лагерин тургускан, ында дыштанып турарларның саны сөөлгү он чылдың дургузунда үш катап өскен. Школаларда бот-тывынгыр уран-чүүлдер бөлгүмнери ажылдап турар.

Пионерлерге болгаш школачыларга «Пионер шыны» солунну болгаш «Пионер» деп уруглар журналын үндүрүп турар. Оларның ниити тиражы 23 муң ажыг экземпляр чеңдип турар.

Чуртта дыка хөй санныг хөрээженнер болгаш уруглар консультациялары ажылдап турар. Найсылалда янзы-бүрү улуг-улуг үлетпүр бүдүрүлгелерде, а ол ышкаш аймактар төптеринде чеден ажыг уруглар садтары болгаш уруглар яслилери ажытынгылаан, оларның саны соксаал чок өзүп турар.

Республиканың чазаа бүгү-ле байалдарны өзүп олурар салгакчыларга — келир үениң чаа, аас-кежиктиг болгаш өөрүшкүлүг чурталгазының тургузукчуларынга тургузуп турар.

Ол улуг херекке Совет Эвилелиниң азы-дуңма дузаламчызы болгаш кайгамчыктыг үлегери улуг ужур-дузалыг болуп турар.

(СЭТА).

Германияның француз эжелел черинде тайбың талалакчыларын истеп сүрүп турар

ПАРИЖ. Тайбыңны камгалап чүве чугаалапкан дээш Берлинде француз гарнизоннуң ийи капралын болгаш бир солдаын тудуп бажыңнаанын „Юманите“ солун медээлээн. Францияның шериг албанныгларын апрель 30-де Тегель аэродромунга кара-бажыңга хоругдаан сөөлүнде мындыг улуг бижиктер ханага көстүп келген: „Вьетнамда бак дайынны соксадыңар!“, „18 ай хуусаалыг шериг албанын соксадыңар!“, „Барыын Германияны боо-чепсеглээрин соксадыңар!“, „Француз болгаш немец аныяктарның эп-найыралы делгерезин!“.

Байыскаалга соонда туттуруп бажыңнатканнарны Барыын Германияже чорудупкан. Оларны бажыңнаан чорук Берлинде француз гарнизоннуң кезектериниң иштинде хөлзээшкинни үндүрген.

(СЭТА).

Кореяда болуушкуннар

Улустуң армиязының Кол командылалының дыңнадыы

ПХЕНЬЯН. Кореяның улус-демократтыг республиказының Улустуң армиязының Кол командылалының май 22-де медээлээни болза, фронтунуң бүгү участоктарынга Улустуң армиязының кезектери ыдат эки-турачыларпың сырый деткимчези-биле америк-англи эжелекчи шериглерге удур кадыг дошкун тулчуушкуннарны чорударын үргүлчүлеп турар.

(СЭТА).

Бүгү-делегей хөрээженнериниң демократтыг федерациязының комиссиязының төлөөлери Кореяда келген

ПХЕНЬЯН. Бүгү-делегей хөрээженнериниң демократтыг федерациязының (МДФЖ) тургусканы Кореяда америк-англи эжелекчилерниң араатанзыг чоруктарын истеп көөрүнүң комиссиязы Кореяда келген. Комиссияны Канаданың депшилгелиг хөрээженнериниң даргазы Аора Катлин Родд баштап чоруур.

Комиссияның кежигүннери Кореяга баштайгы келген үезинден эгелээш америк эжелекчилерниң Кореяның черинге үүлгеткен араатанзыг чоруктарын боттарының карактары-биле көргеннер. Олар фронтунуң шугумундан ырак эвесте турар, дыка хөй ужудуушкуннарның үезинде, эң ылаңгыя 1950 чылдың ноябрь 8-те хоорайны чүс ажыг америк самолёттар бомбалаанының үезинде долузу-биле үрелген болгаш хүл-ыйбаланган Синьыйчжуга чораанар. Ол хоорайны араатанзыы-биле чок кылырының мурнунда аңаа 126 муң ажыг кижи чурттап турган болгаш 14 муң ажыг бажыңнар турган. Ужудуушкуннар үезинде 5 муң ажыг чурттакчылар өлүрткен, ооң иштинде 4 муң хөрээженнер болгаш бичии уруглар бар. 14 ортумак школадан 2-зи арткан. Кызыл крестиң ылгап көөрүнүң демдектери бар турбужа хоорайның ийи эмнелге черлерин чуурунду кылдыр үрегдээннер. Эмнелге черинин чуурулган бажыңының бирээзинге ылгап көөрүнүң демдээ артып калган турганын комиссия көрген. 22 аарыг кижилер өртенип калган. Америка агаарджы дээрбечилер, кажан хып турган хоорай столоваязындан дезип үнген, уруглар ыг 30 хөрээженнерни агаардан боолап кааннар. Бурганга чүдүп турган үеде 260 кижи дуган иштинге өлгеннер. Ол районга 2.500 ажыг тайбың чурттакчылар өртенип өлгеннер. Оон аңгыда 3.155 кижи балыгланган.

АКШ-тың заводтарының фабрик маркаларлыг черден үндүр каскан айыыл чок кылган бомбаларны комиссия истеп көрген.

Америка ужудукчуларның бичии уруглары пулемёттардан боолап, оларны кывар суук-чүүлдер-биле чаштырып турганының дыка хөй таварылгаларын Синьыйчжунуң чурттакчылары комиссияның кежигүннеринге бижип бергеннер.

Үрегдетирген хоорайлар Синьыйчжу, Пхеньян болгаш Пхеньянче баар оруктта өске-даа он-он хоорайларны, суурларны көрбүшаан, кижилерни, ылаңгыя хөрээженнерни болгаш бичии уруглар араатанзыы-биле кыргып хыдып турган дугайын билип, комиссияның кежигүннери үрелип-бузулган болгаш өртенип-хуюкталган черлерни көрүп, херечилериниң коргунчуг чугааларын дыңнааш, хорадап килеңнээнин илередип турганнар. Комиссияның даргазы Нора Роддтуң даштыкы корреспондентиге медеглээни болза: бистиң баштайгы көрген үүлдеривис канчаар-даа аажок коргунчуг болган. Синьыйчжудан Пхеньян чедир оруккa чаңгыс-даа үрелбээн хоорай болгаш суур көрбээн бис. Кижилерниң дүне када ристи канчаар тарып турганын көрдүвүс: хүндүс америк самолёттар ховуда ажылдап турган тараачыннарны боолап турар, ол-ла шөлдерде бомбадан хамгаланыр оңгарларда тараачыннарны база көрген бис.

(СЭТА).

„Барыын Германияның улуг заводтарының бүдүрүлге чөвүлелинге соңгулдаларга коммунистериниң тиилелгези

ПРАГА. Берлинден Телепресс агентилелиниң корреспондентизиниң дамчыдып турары болза, чоокта чаа Барыын Германияның чугула заводтарының бирээзи «Роберт бошка» бүдүрүлге чөвүлелиниң соңгулдаларынга коммунистер улуг тиилелгени чеңдип алган. Соңгутурган бүдүрүлге чөвүлелиниң составында 21 кижи кирген, ооң иштинде 15 коммунистер, ийи социал-демократтар болгаш партия кежигүннери эвестер дөрт. Бүдүрүлге чөвүлелиниң даргазынга коммунист соңгутурган.

(СЭТА).

Харыысалгалыг редактор О. А. ТОЛГАР-ООЛ.

Дөрт күрүнелерниң даштыкы херектер министрлериниң оралакчыларының баштайгы чөвүлел хуралы

ПАРИЖ. (СЭТА-ның тускай корреспондентизи). Дөрт күрүнелерниң даштыкы херектер министрлериниң оралакчылары май 19-та боттарының 56 дугаар хуралынга чыглып келгеннер. Ук хуралды АКШ-тың төлөөлекчизи Джессеп даргалаан.

Хүннүң чугаалажыр айтырыгларының талазы-биле дугуржулганы чеңдип алырынга совет төлөөлериниң май 17-де кылган чаа базымының ужур-дузазын май 19-та бир дугаарында сөс алган Джессеп, май 18-те чүве чугаалаан Пароди биле Дэвис ышкаш, база-ла бүгү-ле аргалар-биле бичелдирин оралдашкан. Хүннүң чугаалажыр айтырыгларын чогаадып тургузарын дүргедирин оралдашкаш, совет төлөөлер Германияның боо-чепсеглениишкинин дүжүрер дугайында чөвүлел хуралдың бүгү киржикчилери-биле дугуржуп ап шыдатынмаан чүүлдүң хүннүң чугаалажыр айтырыгларының иштинге турар чериниң дугайында айтырыгны ажык артыргаш, ону министрлериниң боттары көөр кылдыр шилчидер дугайында үш төлөөлернин киирип келген саналын хүлээп алган. Джессептин саналдаан чүвезиниң сөзүн совет төлөөлер база кандыг-даа чазалгалар болгаш өскерилелер чокка хүлээп алган. Ынчангаш ук айтырыг шиитпирлетинген ышкаш кылдыр сагындырып турган. Ынчалзаа-даа, үш күрүнелерниң төлөөлекчилери чөвүлел хуралдың ажылынга янзы-янзы кылымал бергелерни тургузар деп боттарының политиказын сүрбүшаан, Германияның боо-чепсеглениишкининиң дугайында чүүлдү ооң чазалгазы-биле катай хүннүң чугаалажыр айтырыгларының бирги чүүлүнүң сөзүнүң боо-чепсеглээшкинни болгаш чепсектиг күштерни кызырарынга хамааржыр дугурештунмаан кезээнге киирер деп саналдааннар. Ындыг негелдениң бүрүн барымдаа чогун болгаш чөптүг эвезин ССРЭ-ниң төлөөлекчизи Громыко май 18-те болган хуралга чугаалаза-даа Джессеп аңаа удур маргышпышаан туруп берген.

Дэвис бодунуң чугаазынга Джессептиң биеэги-ле эргижирээн чугаазын катаптаан.

Ооң соонда ССРЭ-ниң төлөөлекчизи А. Громыко чүве чугаалаан.

Атлантика пактызының болгаш американ шериг баазаларының дугайында айтырыгны министрлер Чөвүлелинге шилчидип бээри-биле ону дугуруштунмаан кылдыр хүннүн чугаалажыр айтырыгларынга кадып киирерин совет төлөөлер эргежок чугула деп санап турар деп Громыко ынча дээн. Ук айтырыгны министрлер Чөвүлели чугаалажып көрзүн, ооң-биле кады ону хүннүн чугаалажыр айтырыгларынга киирер, киирбезиниң дугайын база көрзүн деп ССРЭ-нин төлөөлекчизи медеглээн. Ук айтырыгны министрлер Чөвүлелинин сессиязынга чугаалажып көөрүнге черле удур бис деп үш күрүнелернин төлөөлекчилери ынчап турар-дыр, а бис ук айтырыгны чугаалажып көөру дээш бис. Ук айтырыгның талазы-биле бистиң аравыста чөрүлдээ бар болганда, ону министрлер боттары чугаалашсын дээш ынчангаш ынаар шилчидер деп сүмелеп турар бис.

—Өске чүүлдериниң хүннүң чугаалажыр айтырыгларының иштинге турар чурумунуң дугайында айтырыгны хүннүн чугаалажыр айтырыгларынга кандыг-кандыг чүүлдер кирген турар ужурлугул деп доктаадып алгаш, ооң соонда ам чугаалажыр-дыр деп Дэвис биле Пароди совет төлөөлер-биле үш хүн бурунгаар дугуржуп алза-даа, ук айтырыгга олар май 18-те база катап ээп келгеннер. Бо удаада ылап-ла дугуржуп алган боор бис деп бис ынчап бодаан бис. Ынчалза-даа, ук дугуржулганы үш күрүнелерниң төлөөлекчилери бир янзы көрүп турар чүве ышкажыл—деп Громыко уламчылаан.

—Ук айтырыгның талазы-биле бот-боттарын билчирин чиигедир дээш, совет төлөөлер база бир чүүлдү сүмелээринге белен. Германияның боо-чепсеглениишкинин дүжүрер дугайында чүүлдү бис, совет төлөөлериниң сүмелеп турарын ёзугаар, бирги чүүлдүң ниити киирилде сөзүнүң соон орта кииргеш, үш күрүнелериниң төлөөлекчилериниң саналдаан чүүлүн базала аңаа тайылбыр хевирлиг кылдыр киирип болур бис. Германияның боо-чепсеглениишкинин дүжүрер дугайында чүүлдү боочепсеглээшкинни болгаш чепсектиг вүштерни кызырар дугайында айтырыгга хамааржыр дугурештунмаан чүүлдүң соон орта кииргеш, үш күрүнелериниң төлөөлекчилериниң үстүнде саналдаан чүүлүн база тайылбыр хевирлиг кылдыр аңаа каткаш, ук Германияның боо-чепсеглениишкинин дүжүрер дугайында чүүлдү ол хевээр катаптап болур бис деп Громыко чугаалаан.

—Тургустуна берген бергедээшкинни ажып эртери-биле бис ук айтырыгны ынчаар шиитпирлээрин сүмелеп тур бис—деп Громыко немеп каан.

Громыконуң киирип келген саналының талазы-биле боттарының бодалын үш күрүнелериниң төлөөлекчилери дараазында хуралда чугаалап кээрлер деп Джессеп ынча дээн.

Ук хурал ооң-биле төнген.

РСФСР-НИҢ МИНИСТРЛЕР ЧӨВҮЛЕЛИНИҢ ЧАНЫНДА КУЛЬТУРА-ЧЫРЫДЫЫШКЫН АЛБАН ЧЕРЛЕРИНИҢ КОМИТЕДИ

Красноярск крайның Минусинск хоорайда культура-чырыдыышкын школазынга 1951—1952 ӨӨРЕДИЛГЕ ЧЫЛЫНДА

өөреникчилер чыылдазын чарлап тур.

Красноярскинин культура-чырыдыышкын школазы болза, ортумак эртемниг кижилерни белеткээр албан чери болур.

Школа үш чыл хуусаалыг болур, ортумак квалификациялыг болгаш ортумак ниити эртемниг—культура-чырыдыышкын килдистериниң эргелекчилерин, инспекторларын, культура бажыңнарының директорларын болгаш уран-чүүл удуртукчуларын, культура-чырыдыышкынның методистерин, организаторларын, үрер-хөгжүмнүн удуртукчуларын белеткээр.

Школага ниити-политиктиг, ниити болгаш тускай эртемнерни өөренир.

Школага киреринин экзаменин 4—5 демдектерге дужааганнар 140 рубль хемчээлдиг, а отличниктер оон 25 хуу ажыг стипендия-биле хандыртынар.

ХҮЛЭЭП АЛЫРЫНЫҢ ЧУРУМУ:

1. Ортумак школаның чеди клазын дооскан болгаш 25—30 хар чедир назылыгларны хүлээп алыр.

2. Киреринин билдириишкинин июнь 1-ден август 10-га чедир, а шылгалданы август 10-дан 20-ге чедир чорудар.

3. Билдириишкинни мооң адаанда капсырылгалар ёзугаар директорнуң адынга чорудар:

а) Автобиография;

б) Билиинин дугайында херечилел;

в) Төрүтүнгенинин дугайында херечилел, азы паспорт;

г) Кадыының дугайында шынзылга;

д) Үш фото чурук (бөрт чок тыртырган); чуруктуң артынга бодунуң адын бижип каар.

Школага өөренирин күзээннерни чеди дугаар класстың болгаш ортумак школаның программазының хемчээли-биле шылгаар:

а) орус дылга (аас, бижимели-биле),

б) математикага (аас, бижимели-биле),

в) ССРЭ Конституциязынга (аас-биле).

5. Отличниктерни шылгалда чокка хүлээп алыр.

Өскээртен келгеннерни чурттаар бажың болгаш орун херекселдери-биле хандырар.

Билдириишкинни бо адреске чорудар:

Город Минусинск, улица Красных партизан, № 14, культпросветшкола, директору. (Минусинск хоорай, Кызыл партизан кудумчузу бажың № 14, культура-чырыдыышкын школазының директорунга).

Айтырып билип алыры-биле областың культура-чырыдыышкын килдизинге кээп болур. Адреси: Кызыл, Ленин кудумчузу, бажың № 13.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл Щетинкин кудумчузу, бажың, 7. ТЕЛЕФОННАРЫ: Харыысалгалыг редакторнуң 3—62; харыысалгалыг редакторнуң орлакчызының, партия амыдыралының, культура, литературга болгаш уран-чүүл килдистериниң—3—88; харыысалгалыг секретарының, пропаганда болгаш агитация, көдээ ажыл-агый, үлетүр болгаш транспорт, чаңгыс килдистериниң—3—68; иштики информация, бухгалтериянның—3—65.

Б01047. Облкүүрекомнуң типографиязы